

**Stichting
Pensioenfonds
van de KAS BANK**

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK
Nieuwezijds Voorburgwal 225, 1012 RL Amsterdam
Website: www.pensioenfondskasbank.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel
onder nummer 41200423

**Verslag over het boekjaar
1-1-2015 t/m 31-12-2015**

Inhoud

	Pagina
Woord vooraf	5
Karakteristieken van het Pensioenfonds	7
Organisatie	9
Meerjarenoverzicht	15
Verslag van het Bestuur	
Algemene ontwikkelingen	17
Financiële positie en resultaten	19
Beleggingen	23
Management financiële risico's	24
Ontwikkelingen binnen SPKB	26
Vooruitblik	32
Actuariële paragraaf	32
Verantwoordingsorgaan	
Verslag van het Verantwoordingsorgaan	37
Reactie bestuur op het verslag van het Verantwoordingsorgaan	40
Jaarrekening	
Balans per 31 december	42
Staat van baten en lasten	44
Kasstroomoverzicht	46
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	47
Algemene grondslagen	47
Specifieke grondslagen	48
Toelichting op de balans per 31 december	54
Toelichting op de staat van baten en lasten	59
Risicoparagraaf	65

Pagina**Overige gegevens**

Bestemming van Saldo van baten en lasten	75
Gebeurtenissen na balansdatum	75
Actuariële verklaring	76
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	78

Woord vooraf

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK (SPKB) werkt, samen met deelnemers en sociale partners, aan een goed en betaalbaar pensioen. Het jaar 2015 was echter een jaar met een aantal zorgelijke ontwikkelingen en met duidelijk minder goede financiële resultaten. De aanhoudend lage rente en de lage rendementen verzwakken de financiële positie van SPKB. De pensioenverplichtingen stegen met circa 8% tot € 263 miljoen, terwijl de beleggingen nagenoeg gelijk bleven. Gevolg van deze ontwikkelingen is dat SPKB vanaf 30 september in herstel zit, omdat de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad is gekomen. De beleidsdekkingsgraad kwam eind december 2015 uit op 111% en de actuele dekkingsgraad op basis van marktrente op 104%, bij een vereiste dekkingsgraad van 115%. Ons beleggingsrendement in 2015 was marginaal.

Naast deze meer economische ontwikkelingen kregen we in 2015 te maken met de invoering van het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK). Door het nFTK worden pensioenfondsen minder afhankelijk van de dagkoersen op de financiële markten, maar de regels om de pensioenen te kunnen verhogen, worden strenger. Dat is de dubbele boodschap die we onze deelnemers willen meegeven.

Ontwikkelingen in 2015 die de kwaliteit van de dienstverlening hebben verbeterd zijn de overgang per 1 januari 2015 naar een nieuwe pensioenadministrateur (AZL) en een vernieuwde website (www.pensioenfondskasbank.nl).

Verder hebben wij in 2015 veel tijd en energie gestoken in het onderzoeken van de mogelijkheden om samen met drie andere pensioenfondsen en de sponsor een Algemeen Pensioenfonds (APF) op te richten. Uit onze strategische analyse over de toekomst van het eigen pensioenfonds bleek dat met name de tijdsbesteding, de kosten en de steeds verder toenemende wet- en regelgeving op (middel)lange termijn een belemmering kunnen vormen voor het zelfstandig blijven voortbestaan van het fonds. Een APF zou een mooie oplossing kunnen zijn om deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, zonder alle identiteit en zeggenschap te verliezen. Uiteindelijk bleek begin 2016 dat het oprichten van een eigen APF aanmerkelijk duurder is dan de (voorlopige) proposities van de meer commerciële APFen. Op basis hiervan hebben wij samen met de andere deelnemende fondsen en sponsors besloten het eigen APF-initiatief te stoppen. SPKB gaat nu alleen of samen met één of meerdere andere pensioenfondsen de verschillende toekomstbestendige oplossingen onderzoeken, waaronder de aansluiting bij een meer commerciële APF.

Eind 2015 nam Tamis Stuker afscheid als bestuurslid en voorzitter van de Beleggingscommissie. Wij bedanken Tamis voor zijn inzet en inbreng in het besturen van het pensioenfonds en het mede zorgdragen voor een goed en betaalbaar pensioen voor onze deelnemers.

Tenslotte een woord van dank voor al diegenen die hebben bijgedragen aan het functioneren van SPKB. Het bestuur heeft waardering voor hun inzet en deskundigheid. Met deze ondersteuning kunnen wij onze taken en verantwoordelijkheden uitvoeren. Het bestuur dankt bovendien de leden van de Visitatiecommissie en van het Verantwoordingsorgaan voor hun inzet, adviezen en werkzaamheden gedurende het afgelopen jaar.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Karakteristieken van het Pensioenfonds

Profiel

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK (hierna: SPKB), statutair gevestigd in Amsterdam, is opgericht op 8 december 1953. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41200423. SPKB is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. De laatste statutenwijziging was op 30 juni 2014.

SPKB heeft tot doel het verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of overige uitkeringen aan werknemers of gewezen werknemers van de aangesloten ondernemingen en aan hen nagelaten betrekkingen.

Het bestuur van SPKB heeft onderstaande missie, visie en kernwaarden gedefinieerd:

Missie

Op een professionele wijze uitvoeren van de pensioenregeling die KAS BANK heeft afgesloten met haar werknemers.

Visie

De pensioenwereld is volop in beweging. In deze wereld streeft het bestuur naar de optimale uitvoering van haar missie. Daarbij is de uitdaging te voldoen aan de bij de belanghebbenden gewekte verwachtingen.

Kernwaarden

Beheerst, efficiënt en transparant.

Organisatie

Bestuur

<i>Werkgeversvertegenwoordigers</i>	<i>functie</i>	<i>einde zittingsperiode</i>
L.H.E. de Jaeger	plv. secretaris	2021
M. Jager-Smeets	lid	2019
<i>Werknemersvertegenwoordigers</i>	<i>Functie</i>	<i>Einde zittingsperiode</i>
R.W. Dieker	secretaris	2016
J. Voskuilen (namens de gepensioneerden)	plv. voorzitter	2020

Verantwoordingsorgaan

<i>Werkgeversvertegenwoordiger</i>	<i>functie</i>	<i>Einde zittingsperiode</i>
J.T. Bijker	voorzitter	2018
J.H. Bobeldijk		2017
<i>Vertegenwoordiger van de gepensioneerden</i>	<i>functie</i>	<i>Einde zittingsperiode</i>
H.A. Bolsenbroek		2016
N. van Leeuwen		2017
<i>Werknemersvertegenwoordigers</i>	<i>functie</i>	<i>Einde zittingsperiode</i>
M. Pover		2018
R.F. Kok		2016

Visitatiecommissie

	<i>Einde zittingsperiode</i>
A. Heuzinkveld	2018
P. Molenaar	2019
E.A.W.M. Uijen	2017

Compliance Officer

–

Ambtelijk Secretaris

D.J. Bannet

Structuur van het Pensioenfonds

Bestuur

Het Bestuur van SPKB bestaat uit zes leden, drie werknemers- en drie werkgeversvertegenwoordigers. In 1 april 2015 is de heer Buisman, werkgeversvertegenwoordiger en plaatsvervangend secretaris van SPKB, bij KAS BANK uit dienst getreden en is daardoor ook uit het Bestuur van SPKB gegaan. KAS BANK heeft de heer de Jaeger als zijn vervanger voorgedragen en de heer de Jaeger heeft per 1 april de functie van de heer Buisman overgenomen.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat nu uit twee leden die door de werkgever zijn aangesteld, twee vertegenwoordigers van de werknemers en een vertegenwoordiger van de gepensioneerden en inactieve deelnemers.

Het Bestuur van SPKB legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop dit is uitgevoerd.

Het Verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van: het bestuursverslag en de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder, indien van toepassing, de bevindingen van de Visitatiecommissie, over het door het Bestuur uitgevoerde beleid, evenals over de beleidskeuzes voor de toekomst.

In dit bestuursverslag is het oordeel van het Verantwoordingsorgaan opgenomen over 2015.

Het Bestuur heeft het Verantwoordingsorgaan geïnformeerd over onder meer de ontwikkeling in de financiële positie van SPKB, over de wijze waarop het Bestuur invulling geeft aan de nieuwe verplichtingen van het FTK en over de visie van het Bestuur op de toekomst van SPKB. Het Verantwoordingsorgaan is actief betrokken geweest bij het vaststellen van de risicohouding van SPKB.

Visitatiecommissie

De Visitatiecommissie is samengesteld uit onafhankelijke deskundigen met bestuurlijke ervaring. De commissie bestaat uit drie leden, de heren A. Heuzinkveld (Manager Human Resources Koninklijke Gazelle N.V. en voorzitter Pensioenfonds Koninklijke Gazelle), mr. E.A.W.M. Uijen (Algemeen directeur en uitvoerend bestuurder PME) en P. Molenaar RBA (Directeur van Allianz Global Investors).

De Visitatiecommissie is belast met het interne toezicht. Zij beoordeelt de wijze waarop SPKB wordt aangestuurd, de beleid- en bestuursprocedures en ook de risico's op de lange termijn. De Visitatiecommissie rapporteert aan het Bestuur. Het Bestuur bespreekt de rapportage van de Visitatiecommissie met het Verantwoordingsorgaan.

Het Bestuur en de Visitatiecommissie hebben in onderling overleg besloten om de visitatie te starten in maart 2016. De visitatie over 2015 is dan ook nog onderhanden, waardoor de bevindingen van de Visitatiecommissie naar aanleiding van hun werkzaamheden niet in dit jaarverslag zijn opgenomen, maar in een later stadium op de website worden gepubliceerd (www.pensioenfondskasbank.nl). De bevindingen van de Visitatiecommissie over 2014, welke op 27 juni 2015 werd afgerond, zijn ook op de website te vinden.

Bestuurscommissies

Het Bestuur heeft commissies benoemd die het Bestuur ondersteunen bij de uitvoering van haar taken.

Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie bestaat uit twee bestuursleden: in 2015 de heren J.T. Stuker (voorzitter) en M.R. Stoffels en een externe adviseur van Towers Watson B.V., de heer J. Molenaar. De heer J. Voskuilen is op regelmatige basis aangeschoven bij de vergaderingen van de beleggingscommissie. Zij worden ondersteund door twee medewerkers van KAS BANK.

De Beleggingscommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten en van de beweegredenen achter haar adviezen aan het Bestuur.

SPKB heeft het vermogensbeheer van de beleggingen uitbesteed aan twee partijen, Delta Lloyd Asset Management N.V. (hierna DLAM) en BlackRock Institutional Trust Company (hierna BlackRock). DLAM is verantwoordelijk voor het vermogensbeheer van de matching portefeuille (afdekken renterisico) en BlackRock voor het vermogensbeheer van de return portefeuille. KAS BANK N.V. (hierna KAS BANK) verzorgt de afdekking van het valutarisico. SPKB heeft met de vermogensbeheerders afspraken gemaakt over de inrichting van de portefeuille en aan welke benchmark de behaalde beleggingsresultaten worden getoetst.

KAS BANK voert de beleggings- en financiële administratie, waardoor de beleggingen onafhankelijk van de vermogensbeheerders worden geadmistreerd en gewaardeerd. KAS BANK rapporteert periodiek aan SPKB onder meer over eventuele afwijkingen van de beleggingen met het aan de vermogensbeheerders verstrekte mandaat (compliance monitoring), over verschillen tussen de performance volgens de beleggingsadministratie en de vermogensbeheerders (performance measurement) en over de gelopen risico's in de portefeuille.

In 2015 heeft de Beleggingscommissie zich onder meer bezig gehouden met:

- het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark;
- het monitoren van de (risico's in de) beleggingsportefeuille;
- onderzoeken van de mogelijkheden van een APF en uitwerken van het beleggingsbeleid van deze APF;
- het monitoren van de kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten; en
- het monitoren van de externe vermogensbeheerders.

Communicatiecommissie

De Communicatiecommissie bestaat uit twee leden, de heer R.W. Dieker, voorzitter, en mevrouw P.H. Valk-Noordbruis. Zij worden hierin ondersteund door twee medewerkers van KAS BANK. De Communicatiecommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten. Zij legt voorgenomen communicatie ter accordering voor aan het Bestuur.

De Communicatiecommissie heeft als doel het communicatiebeleid voor te bereiden en sturing te geven aan de uitvoering hiervan. In het communicatiebeleidsplan staat het algemene communicatiebeleid beschreven en wordt aangegeven welke communicatiemiddelen hiervoor worden ingezet. In dit plan wordt ook gewaarborgd dat SPKB alle wettelijke informatieverplichtingen nakomt. Naast het communicatiebeleidsplan wordt ieder jaar het communicatiejaarplan opgesteld.

Tijdens de jaarvergadering op 25 juni 2015 heeft het Bestuur een toelichting gegeven op het jaar 2014 en de ontwikkelingen gedurende de eerste maanden van 2015.

In september 2015 heeft SPKB al zijn actieve deelnemers in het Uniform Pensioenoverzicht geïnformeerd over hun per ultimo 2014 opgebouwde en op te bouwen pensioen bij SPKB. Daarnaast heeft elke Nederlander via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl met zijn DigiD de mogelijkheid om een overzicht te krijgen van de door hem opgebouwde en op te bouwen pensioenaanspraken bij alle (vroegere) werkgevers. Op dinsdag 24 november heeft de Communicatiecommissie samen met de nieuwe uitvoerder AZL een informatiebijeenkomst "Jouw pensioen" georganiseerd. Naast een officiële introductie van de contactpersoon bij AZL aan de deelnemers is een toelichting gegeven over het UPO en zijn deelnemers in de gelegenheid gesteld om vragen te stellen. De opkomst was dermate hoog dat uiteindelijk besloten is om de bijeenkomst in tweeën te splitsen en twee sessies achter elkaar te organiseren. Mede dankzij de positieve reacties zal "Jouw pensioen" in 2016 een vervolg krijgen.

Ook heeft het Bestuur de deelnemers van SPKB in PF-Updates geïnformeerd over lopende zaken, waaronder

- de financiële situatie van SPKB;
- de pensioenregeling 2015, inclusief het toeslagenbeleid en de financiering;
- de ontwikkelingen op het gebied van voor pensioenfondsen relevante wet- en regelgeving en het toezicht op pensioenfondsen; en
- de toeslagverlening per 1 juli 2015.

Financiële commissie

De Financiële commissie bestond in 2015 uit twee leden, mevrouw P.H. Valk-Noordbruis, voorzitter, en de heer L.H.E. de Jaeger. Vanaf 28 mei 2015 heeft de heer de Jaeger de taken van de heer Buisman overgenomen. De bestuursleden worden ondersteund door drie medewerkers van KAS BANK.

De Financiële commissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten.

In 2015 heeft de Financiële commissie zich onder meer bezig gehouden met:

- het verzorgen van de financiële informatieverschaffing van het pensioenfonds, in het bijzonder de jaarrekening en de staten ten behoeve van de toezichthouder, in overeenstemming met van toepassing zijnde wet- en regelgeving;
- het opvolgen van de aanbevelingen van de externe accountant en de externe (certificerend) actuaaris;
- de transitie naar AZL en het op juiste wijze inregelen van de pensioenadministratie bij AZL
- het aansturen van de pensioenuitvoering onder andere met betrekking tot het inregelen van de nieuwe pensioenregeling; en
- de herverzekeringsovereenkomst 2016.

Risicocommissie

De Risicocommissie bestaat uit twee leden, de heren J. Voskuilen, voorzitter, en M.R. Stoffels. De Risicocommissie heeft tot taak namens het gehele Bestuur toezicht uit te oefenen op het risicobeheer verbonden aan de pensioenfondsactiviteiten. De Risicocommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten.

In 2015 heeft het volledige bestuur deelgenomen aan een cursus risicobeheer incl. uitbesteding op geschiktheidsniveau B. Binnen het bestuur is specifiek aandacht besteed aan het risico van belangenverstremming voortvloeiend uit de (neven) activiteiten en persoonlijke contacten van bestuursleden.

Compliance officer

SPKB beschikt over een compliance charter, een gedragscode en een compliance programma. Alle als insiders aangemerkte personen hebben de gedragscode ondertekend. Insider zijn de leden van het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan, de Visitatiecommissie, de ambtelijk secretaris en de leden van de verschillende commissies. De leden van het Bestuur hebben ook opgave gedaan van hun relevante nevenfuncties.

Begin 2015 heeft de heer Van Pruissen zijn functie als compliance officer van het pensioenfonds neergelegd. De heer Van Pruissen is in deze functie veel jaren voor het pensioenfonds actief geweest. Het bestuur dankt de heer Van Pruissen voor zijn inzet en kennis.

Binnen het bestuur is besproken hoe de voor het pensioenfonds belangrijke compliance functie in te vullen na het vertrek van de compliance officer. Besloten is om de functie door een externe deskundige te laten invullen. Hiervoor is inmiddels een overeenkomst gesloten met het Nederlands Compliance Instituut (NCI).

Klachten

In 2014 is de Klachtencommissie opgeheven. De taken van de commissie zijn ondergebracht bij de voorzitter en de secretaris, die ook zitting hadden in de Klachtencommissie. In 2015 zijn geen klachten ontvangen van deelnemers. Wel heeft een aantal deelnemers

bezwaar gemaakt tegen de voorgenomen omzetting van de pensioenrechten naar de pensioengerechtigde leeftijd van 67. SPKB is tegemoet gekomen aan de bezwaren van de betreffende deelnemers en heeft de pensioenrechten van deze relatief kleine groep niet geconverteerd.

Ambtelijk secretaris

Een ambtelijk secretaris ondersteunt het Bestuur bij het voorbereiden en de verslaglegging van alle vergaderingen van het Bestuur, de Beleggingscommissie, de Risicocommissie, de Financiële commissie, de Communicatiecommissie en de vergaderingen van het Bestuur met het Verantwoordingsorgaan en alles wat daarmee samenhangt.

Externe ondersteuning

Onder meer ten behoeve van actuariële zaken, risicobeheersing op lange termijn en juridische ondersteuning maakt SPKB gebruik van externe deskundigen. Mercer (Nederland) B.V. ondersteunt SPKB bij actuariële zaken en risicobeheersing op lange termijn. Towers Watson B.V. ondersteunt SPKB op het gebied van vermogensbeheer en opleidingen.

Koepelorganisatie

De Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Meerjarenoverzicht

	2015	2014	2013	2012	2011
Aantallen					
Actieve deelnemers	656	648	721	757	759
Gewezen deelnemers	969	939	842	822	796
Pensioengerechtigden	379	373	368	329	329
Totaal	2.004	1.960	1.931	1.908	1.884
Toeslagen					
Indexatie actieven	1,00%	0,80%	0,00%	1,25%	0,00%
Indexatie inactieven	0,50%	0,40%	0,30%	0,00%	0,00%
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	286.047	287.571	221.950	218.658	186.447
Beleggingsopbrengsten	-149	56.129	3.011	30.417	18.642
Beleggingsrendement	0,2%	24,3%	1,5%	15,8%	10,9%
Benchmark	0,2%	21,3%	1,8%	12,4%	0,7%
Reserves					
Algemene reserve	26.670	43.023	26.891	15.719	-1.414
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	262.963	244.722	197.824	205.385	189.024
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	177	0	0	0	0
Totaal technische voorzieningen	263.140	244.722	197.824	205.385	189.024
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	9.249	13.984	7.398	8.262	7.687
Pensioenuitkeringen	4.994	5.031	4.653	4.296	4.122

	2015	2014	2013	2012	2011
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	289.810	287.745	224.715	221.104	187.610
Pensioenverplichtingen	263.140	244.722	197.824	205.385	189.024
Aanwezige dekkinggraad ¹⁾	110,1%	117,6%	113,6%	107,6%	99,3%
Vereiste dekkinggraad	114,7%	111,9%	113,4%	112,2%	112,7%
Beleidsdekkinggraad (BDG) ²⁾	111,2%	118,9%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

1) De aanwezige dekkinggraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen ($289.810 / 263.140 \times 100\% = 110,1\%$).

2) De beleidsdekkinggraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkinggraad.

Verslag van het Bestuur

Algemene ontwikkelingen

Algemeen

De pensioenwereld is doorlopend in beweging en in 2015 was dat niet anders. Zo is per 1 januari het nieuwe Financiële ToetsingsKader (FTK) van kracht geworden.

De belangrijkste verschillen met het oude FTK:

- Een andere rekenrente om de verplichtingen, die SPKB heeft aan haar deelnemers, mee te verdisconteren: 120-maands gemiddelde Ultimate Forward Rate (UFR).
- De toeslaggrens voor toeslagen die uit het vermogen van SPKB moet komen begint bij een dekkingsgraad van 110% gaat via een staffel omhoog. Volledige toeslag mag pas verstrekt worden bij bereiken van de indexatiedekkingsgraad.
- Indien SPKB in een tekort situatie komt, mag herstellen in vijf jaar tot het Minimaal Vereist Vermogen (MVV) en in maximaal tien jaar tot het Vereist Vermogen (VV). Kortingen mogen in één keer worden verrekend of over tien jaar worden gespreid.

Gevolg hiervan was dat SPKB opnieuw een nieuwe indexatie systematiek heeft moeten vaststellen.

Als sluitstuk van het nieuwe FTK heeft SPKB samen met de sociale partners en het verantwoordingsorgaan, in een plenaire bijeenkomst, de risicohouding van het fonds vastgesteld: dit is de mate waarin SPKB bereid is beleggingsrisico's te lopen om haar doelstellingen te realiseren en de mate waarin SPKB beleggingsrisico's kan lopen gegeven haar kenmerken.

Daarnaast is de nieuwe communicatie wet van kracht geworden. De belangrijkste maatregelen in deze wet zijn:

- Vervanging van de huidige startbrief door Pensioen 123 een gelaagd informatiepakket.
- Het frequenter aanleveren van gegevens aan het pensioenregister.
- Alle informatie mag ook digitaal verstrekt worden.
- Het segmenteren van de communicatie naar het soort deelnemer.
- Begrijpelijke taal spreken in de communicatie over pensioenen.
- Het aanpassen van het Uniform Pensioen Overzicht (UPO) 2016.

De uitwerking van deze nieuwe communicatie wet zullen we vooral in 2016 en 2017 zien.

Eveneens zijn per 1 januari de laatste wijzigingen van het zogenaamde Witteveen kader van kracht geworden. De pensioenopbouw is daarmee fiscaal begrensd op 1,875% per jaar over maximaal € 100.000 salaris per jaar.

Tenslotte is SPKB per 1 januari overgegaan naar een andere administrateur (AZL). Het werken met de nieuwe administrateur en de controle daarop heeft de nodige aandacht gevraagd, maar is zonder noemenswaardige problemen verlopen. Met de overgang naar een andere administrateur is ook de informatieverstrekking aan de (gewezen) deelnemers veranderd en dit heeft tot nu toe tot positieve reacties geleid.

Doelstelling van de overheid voor 2015 was een "breed maatschappelijk debat" over de toekomst van het pensioenstelsel. In het debat passeerden onderwerpen als individualisering en flexibilisering, alternatieve aanwending van pensioengelden voor aankoop eigen

woning en onderscheid in premie en risicodeling tussen de generaties de revue. Vooralsnog heeft het debat tot weinig concrete nieuwe inzichten geleid en zijn conclusies en voorstellen tot wijziging verder naar de toekomst verschoven.

De beleggingsresultaten zijn dit jaar ver achter gebleven bij 2014 en compenseerden daarom de toename van de verplichtingen door de gedaalde rente niet: per 30 september daalde de beleidsdekkingsgraad onder de vereiste dekkingsgraad (114,8%). Daarmee ontstond voor SPKB een tekort situatie. In december is een herstelplan ingediend bij DNB. De dekkingsgraad op basis van de door DNB vastgestelde UFR daalde van 117,6% (FTK 2014) naar 110,1% per 31 december. De beleidsdekkingsgraad is 111,2%.

Wet en regelgeving

Algemeen Pensioenfonds (APF)

De APF-wetgeving is per 1 januari 2016 in werking getreden. Het APF is een nieuw soort pensioenfonds dat, met het oog op de in snelheid toenemende consolidatie van pensioenfonds, een nieuwe vorm van bundeling in de uitvoering van pensioenregelingen mogelijk maakt. Door de introductie van een gescheiden uitvoering in een APF van meerdere pensioenregelingen in verschillende compartimenten kunnen schaalvoordelen (ook in de governance) worden gerealiseerd waarmee bestuurlijke lasten en uitvoeringskosten kunnen worden beperkt. Naast het feit dat een APF een goed alternatief is voor kleine pensioenfonds, zijn ook verzekeraars sterk geïnteresseerd in het oprichten van een APF.

Een APF kan pensioenregelingen van meerdere werkgevers uitvoeren en verplichtingen overnemen van pensioenfonds die niet meer zelfstandig kunnen voortbestaan. De te beheren/uit te voeren pensioenregelingen worden ondergebracht in zogenaamde 'collectiviteitskringen'. Daarbinnen geldt een bepaalde vorm van solidariteit zoals voor overlijdensrisico, arbeidsongeschiktheid, indexatie en premiestelling. De bijbehorende pensioenbeleggingen zijn per kring gescheiden.

Wet Pensioencommunicatie

De Wet pensioencommunicatie is in september 2014 als wetvoorstel ingediend en op 5 maart 2015 met algemene stemmen aanvaard in de Tweede Kamer. Het is op 19 mei aangenomen door de Eerste Kamer en is op 1 juli 2015 in werking getreden. De Wet pensioencommunicatie is gefaseerd ingegaan. Vanaf 2016 hoeft op het Uniforme Pensioenoverzicht het te bereiken pensioen niet meer te worden vermeld. Daarvoor wordt voortaan verwezen naar het Pensioenregister ('mijnpensioenoverzicht.nl').

Vanaf uiterlijk 1 juli 2016 moeten pensioenuitvoerders gaan communiceren via 'pensioen 1-2-3'. Dit bestaat uit drie lagen. De eerste laag is een beknopte weergave van de pensioenregeling. Deze vervangt de huidige startbrief. In de tweede laag wordt laag 1 uitgebreider beschreven. Pensioen 3 bestaat uit documenten die bij de regeling horen, bijvoorbeeld het pensioenreglement.

Verder moeten pensioenuitvoerders vanaf 1 juli 2016 het Pensioenregister vier keer per jaar van actuele gegevens voorzien en moeten collectieve wijzigingen binnen vier maanden na verwerking in het Pensioenregister zichtbaar zijn.

Wijzigingen Witteveenkader en FTK

Zoals in het jaarverslag over 2014 reeds werd toegelicht is per 1 januari 2015 het Witteveenkader en het Financieel Toetsingskader (FTK) gewijzigd. Het Witteveenkader bepaalt kort gezegd de fiscale ruimte van de pensioenregeling. Het FTK is het onderdeel van de Pensioenwet waarin de wettelijke financiële eisen aan pensioenfonds zijn vastgelegd. Het is opgebouwd rond de principes van marktwaardering, risico gebaseerde financiële eisen en transparantie. De marktwaardering brengt met zich mee dat de beleggingen en de pensioenverplichtingen op eenzelfde manier worden gewaardeerd. Zo wordt de technische voorziening vastgesteld door discontering van verwachte toekomstige kasstromen tegen de actuele rentetermijnstructuur. De bepaling van het vereiste eigen vermogen vindt risico gebaseerd plaats, zodat de eisen toe- of afnemen met de mate waarin het fonds aan risico's blootstaat. Met transparantie, ten slotte, wordt beoogd op een zuivere en objectieve manier de financiële positie van het fonds in kaart te brengen en openbaar te maken.

Toekomst van SPKB

Het Bestuur is in 2014 samen met drie pensioenfondsen van andere financiële instellingen en een adviseur een onderzoek gestart naar de mogelijkheden van een Algemeen Pensioenfonds (APF), waarin deze vier pensioenfondsen zouden kunnen samen gaan. Begin 2016 is door de pensioenfondsen in overleg met de sponsors besloten om dit initiatief te beëindigen. De belangrijkste reden is dat de commerciële APF-initiatieven vanaf de start reeds een prijsniveau hanteren waarmee een eigen APF moeilijk kan concurreren. SPKB verkent momenteel de mogelijkheden voor de toekomst van het SPKB waaronder aansluiting bij een commerciële APF.

Financiële positie en resultaten

De dekkingsgraad (verhouding tussen het eigen vermogen en de verplichtingen) van SPKB bedraagt ultimo 2015 110,1% (ultimo 2014: 117,6%).

Ontwikkeling dekkingsgraad

Werkelijk

Dekkingsgraad per 31 december 2014	117,6%
Nieuwe aanspraken	0,6%
Uitkeringen	0,4%
Toeslagverlening	-0,8%
Wijziging rentetermijnstructuur, gevolgen TV ¹⁾	-8,0%
Beleggingsresultaat	-0,2%
Overige oorzaken	0,5%
Dekkingsgraad per 31 december 2015	110,1%

De pensioenverplichtingen zijn met 7,5% gestegen tot € 263,1 miljoen ultimo 2015 (ultimo 2014: € 244,7 miljoen). De belangrijkste reden voor de gestegen pensioenverplichtingen is de sterk gedaalde rente, mede door de afschaffing van de driemaandsmiddeling in de RTS en de wijziging van de UFR, waartegen de verplichtingen contant gemaakt worden. Het saldo van baten en lasten over 2015 bedroeg € 16,4 miljoen negatief (2014: € 16,1 miljoen positief).

De dekkingsgraad op basis van de marktrente was per 31 december 2015 104,4% (2014: 104,3%). Het verschil tussen dekkingsgraad op basis van de dagcurve (marktrente) en de door DNB voorgeschreven rentecurve (UFR) is daarmee 5,7%.

Vershil dekkingsgraad op basis van UFR-curve en marktwaarde

Dekkingsgraad per 31 december 2015 op basis van dagcurve	104,4%
Impact Ultimate Forward Rate	5,7%
Dekkingsgraad per 31 december 2015 op basis van DNB-curve	110,1%

¹⁾ Technische voorziening

Eigen vermogen van SPKB

Eind 2015 bedraagt het eigen vermogen van SPKB € 26,7 miljoen positief (2014: € 43,0 miljoen positief). Hiermee bedraagt de verhouding tussen pensioenvermogen en de verplichtingen ultimo 2015 110,1% (2014: 117,6%). Dit percentage is beter bekend onder het begrip dekkingsgraad. In 2015 is onder het nFTK het begrip 'beleidsdekkingsgraad' geïntroduceerd. Dit is de gemiddelde dekkingsgraad berekend over twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad is per ultimo 2015 111,2%. Het minimaal vereist eigen vermogen is de ondergrens van het vereist eigen vermogen. Indien SPKB niet over het minimaal vereist vermogen beschikt (er is sprake van een 'dekkingstekort') dient het Bestuur De Nederlandsche Bank hier direct van op de hoogte te stellen en een herstelplan op te stellen. Het minimaal vereist eigen vermogen van SPKB is ultimo 2015 104,1% en het vereist eigen vermogen 114,7%. Per 30 september 2015 is de beleidsdekkingsgraad van SPKB onder het vereist vermogen gekomen en hierop heeft SPKB een herstelplan bij DNB ingediend en door DNB goedgekeurd.

Uitvoeringskosten

De uitvoeringskosten van pensioenfondsen bestaan uit de kosten van pensioenbeheer, de kosten van het vermogensbeheer en de transactiekosten.

In onderstaande tabel worden de uitvoeringskosten conform het Besluit uitvoering Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling gepresenteerd:

	2015	2014
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	€ 1.079.000	€ 644.000
Per (actieve en pensioengerechtigde) deelnemer	€ 1.042,51	€ 630,75
Vermogensbeheerkosten	€ 661.000	€ 563.000
Transactiekosten	€ 51.000	€ 103.000
Gemiddeld belegd vermogen	€ 288.740.000	€ 255.213.500
Vermogensbeheerkosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,23%	0,22%
Transactiekosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen	0,02%	0,04%

De kosten van pensioenbeheer worden gerapporteerd in euro per deelnemer. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. Hierbij is rekening gehouden met de stand per 31 december van het vorige en het huidige boekjaar. Op basis hiervan rekent SPKB over 2015 met 1.035 deelnemers (2014: 1.055 deelnemers). De kosten van pensioenbeheer zijn over 2015 met 68% gestegen tot € 1.079.000 (2014: € 644.000). In 2015 is het nieuwe pensioenreglement geïmplementeerd en werd meer dan in 2014 gebruik gemaakt van de diensten van externe adviseurs, mede in verband met het onderzoek naar de toekomst van het pensioenfonds in een APF structuur.

De kosten van het vermogensbeheer en transactiekosten worden gerapporteerd in percentage van het belegd vermogen. Hierbij is rekening gehouden met de standen primo en ultimo boekjaar en ultimo kwartaal. Op basis hiervan rekent SPKB over 2015 met een gemiddeld belegd vermogen van € 288,7 miljoen (2014: € 258,3 miljoen). Over 2015 bedroegen de kosten voor vermogensbeheer € 0,7 miljoen (2014: € 0,4 miljoen) en de transactiekosten € 0,05 miljoen (2014: € 0,1 miljoen).

De kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden. De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt. De kosten omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. Dit betreft een bedrag van € 307 duizend (2014: € 249 duizend).

De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening. De indirecte kosten ad € 405 duizend (2014: € 417 duizend) zijn verwerkt in het beleggingsrendement.

In onderstaande tabellen zijn de kosten (x € 1.000) voor 2014 en 2015 weergegeven:

	2015		
	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Beheerkosten			
Vastgoed	0	0	0
Aandelen	108	34	142
Vastrentende waarden	-86	359	273
Overige	0	0	0
Totaal beheerkosten	22	393	415
Overige vermogensbeheerkosten			
Beleggingsadvies	29	0	29
Bewaarloon	10	-10	0
Beleggingsadministratie	217	0	217
Overige beleggingskosten	5	-5	0
Totaal overige vermogensbeheerkosten	261	-15	246
Totaal kosten vermogensbeheer, exclusief transactiekosten	283	378	661
Transactiekosten			
Vastgoed	0	0	0
Aandelen	0	12	12
Vastrentende waarden	0	14	14
Overige	24	1	25
Totaal transactiekosten	24	27	51
Totaal kosten vermogensbeheer, inclusief transactiekosten	307	405	712

	2014		
	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Beheerkosten			
Vastgoed	0	0	0
Aandelen	100	0	100
Vastrentende waarden	-52	333	281
Overige	-14	27	13
Totaal beheerkosten	34	360	394
Overige vermogensbeheerkosten			
Beleggingsadvies	0	0	0
Bewaarloon	18	0	18
Beleggingsadministratie	136	0	136
Overige beleggingskosten	61	-46	15
Totaal overige vermogensbeheerkosten	215	-46	169
Totaal kosten vermogensbeheer, exclusief transactiekosten	249	314	563
Transactiekosten			
Vastgoed	0	0	0
Aandelen	0	8	8
Vastrentende waarden	0	73	73
Overige	0	22	22
Totaal transactiekosten	0	103	103
Totaal kosten vermogensbeheer, inclusief transactiekosten	249	417	666

Beleggingen

De beleggingen van SPKB bestaan uit twee deelportefeuilles, een matching en een return portefeuille. De matching portefeuille bedroeg per 31 december 2015 71,8% van de portefeuille, en is bedoeld voor het matchen van de verplichtingen van SPKB en bestaat o.a. uit staatsobligaties, credits en rente derivaten. De return portefeuille bedraagt 28,2% van de portefeuille en is een aandelenportefeuille. De beleggingen werden in 2015 beheerd door DLAM (omvang € 203,8 miljoen) en BlackRock (omvang € 85,6 miljoen). KAS BANK verzorgt de afdekking van de valutarisico's.

IN 2015 zijn, ook met het oog op een eventuele oprichting van het APF, geen grote transities gedaan. De transacties zijn beperkt gebleven tot een aantal aan- en verkopen in de returnportefeuille ten behoeve van rebalancing en cash management.

In 2015 heeft SPKB een rendement van 0,16% behaald tegen 0,22% van de benchmark. De strategische allocatie, van 70% matching en 30% return, met een 60% rentehedge, is in 2015 niet gewijzigd. De benchmark bestaat nu voor 70% uit de strategische rentehedge portefeuille en voor 30% uit de aandelen benchmark MSCI AC World, waarvan 70% van de valuta's JPY en GBP en 100% van de USD is gehedged. Voor de obligaties bestaat de benchmark uit de relevante iBoxx (corporates, sovereign en collateralized).

In onderstaande tabel is deze onderverdeling verder uitgewerkt.

Performance	Fonds	Benchmark
Totaal	0,16%	0,22%
Matching portefeuille	-/- 1,35%	-/- 1,46%
Return portefeuille	3,48%	3,24%

Het rendement op de returnportefeuille in 2015 is lager dan het daadwerkelijk gemaakte rendement op de aandelen in portefeuille vanwege een correctie op eerder terug ontvangen dividendbelasting. Deze dividendbelasting bleek in een voorgaand jaar onterecht te zijn teruggevorderd en ontvangen. Deze post is begin 2015 gecorrigeerd en heeft een drukkend effect gehad op de waarde van de aandelenportefeuille.

DLAM heeft inclusief de rente overlay een rendement behaald hoger dan hun benchmark. Zonder deze overlay lag het rendement van DLAM onder de voor hun geldende benchmark (portefeuille 0,12% vs. BM 0,47%).

BlackRock heeft een rendement behaald hoger dan hun benchmark. Het passieve mandaat van BlackRock wist de benchmark te verslaan door de vrijstelling van pensioenfondsen voor dividendbelasting in landen met een groot aandeel in de benchmark.

Vermogensbeheerder	Fonds	Benchmark
BlackRock	3,48%	3,24%
Delta Lloyd Asset Management	0,12%	0,47%

Dekkingsgraad

In 2015 is de dekkingsgraad van SPKB gedaald van 117,6% naar 110,1%.

De rendementen op de beleggingen hebben een klein negatief effect gehad op de dekkingsgraad, de dalende rente en daarmee gepaard gaande stijging van de verplichtingen heeft een drukkend effect gehad van -/- 8,0%.

Management financiële risico's

Het beheersen van beleggingsrisico's is een belangrijk onderdeel van het beleggingsbeleid. Voor de generieke sturing van de risico's is de weging naar de beleggingscategorieën in de beleggingsportefeuille en het renterisico versus de verplichtingen van groot belang.

Het belangrijkste financiële risico voor SPKB is het niet nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezige eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezige eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke risico's op te kunnen vangen. Het aan te houden Vereist Eigen Vermogen (VEV) is afhankelijk van de risico's die SPKB loopt, en bestaat voor SPKB uit de volgende risicofactoren: renterisico, zakelijke waarden risico, valutarisico, kredietrisico en verzekeringstechnisch risico (dit risico is geen beleggingsrisico en wordt hier niet verder beschreven). Andere risico's zijn het liquiditeitsrisico, het inflatierisico en het operationeel risico.

SPKB heeft samen met de sociale partners en het verantwoordingsorgaan, in een plenaire bijeenkomst, de risicohouding van het fonds vastgesteld. Dit is de mate waarin SPKB bereid is beleggingsrisico's te lopen om haar doelstellingen te realiseren en de mate waarin SPKB beleggingsrisico's kan lopen gegeven haar kenmerken.

Voor de korte termijn komt de risicohouding tot uitdrukking in de hoogte van het vereist eigen vermogen of een bandbreedte hiervan. Om tot een korte termijn risicohouding te komen zijn door het Bestuur analyses uitgevoerd naar de beweeglijkheid van het Vereist Eigen Vermogen bij het huidige strategische beleggingsbeleid en bijbehorende tactische bandbreedtes. Op basis hiervan resulteert bij het huidige strategische beleggingsbeleid een bandbreedte voor het VEV van 111,0% tot 119,0%. Het VEV per ultimo december 2015 was 114,7.

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de door het fonds gekozen ondergrenzen in het kader van de haalbaarheidstoets. De aanvangshaalbaarheidstoets is in 2015 voor het eerst uitgevoerd naar aanleiding van invoering van het nieuwe FTK per 1 januari 2015. Er is nog geen "common practice" ontwikkeld met betrekking tot de grenzen en nog weinig onderzoek gedaan naar gevoeligheden voor aannames en scenario's. Het Bestuur acht het wenselijk om de grenzen nu ruim vast te stellen en in een later stadium (na meer ervaring) de grenzen mogelijk scherper te stellen. Het bestuur hanteert als ondergrenzen voor het verwachte pensioenresultaat 90% met een maximale relatieve afwijking in een slechtweersscenario van 25%. De resultaten van de aanvangshaalbaarheidstoets in 2015 staan in onderstaande tabel. Ze voldoen aan de gestelde ondergrenzen.

Uitgangspositie	Te kiezen ondergrens	Lange termijn risicohouding		
		NORMEN	RESULTATEN	
Waarbij aan VV wordt voldaan	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau	90%	99,2%	☑
Feitelijke financiële positie	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau	90%	98,4%	☑
	Maximale afwijking van pensioenresultaat op fondsniveau in slechtweersscenario	25%	19,5%	☑

Naast het VEV en de haalbaarheidstoets beheerst het SPKB ook de afzonderlijke risicofactoren. De risicofactoren worden hieronder nader toegelicht. Verder maakt SPKB gebruik van stress tests. Daarbij wordt de gevoeligheid van de dekkingsgraad getoetst bij grote wijzigingen in de risicofactoren.

Renterisico

Het renterisico is een van de grootste risico's dat SPKB loopt. De strategische afdekking van het renterisico bedraagt 60%, met een bandbreedte van +/- 5%. Dit betekent dat 40% van het renterisico dus niet is afgedekt, waardoor de dekkingsgraad zal dalen bij een dalende rente, en vice versa. Voor de uitvoering van het renteaftdeckingsbeleid wordt gebruik gemaakt van de zuivere swapcurve. Toetsing van de mate van renteaftdekking vindt plaats op basis van UFR curve, curverisico's en de (ex post) effectiviteit van de rentehedge en vindt eens per kwartaal plaats. Dagelijks wordt gecontroleerd of de rentehedge binnen de gestelde bandbreedtes beweegt. Op 31 december 2015 was de rentehedge 48,4% op basis van de zuivere swapcurve en 62,0% op UFR basis. Medio 2015 is de rentehedge van SPKB buiten de gestelde bandbreedte gekomen door de aanhoudend dalende rente. Aan de hand van een aantal uitgewerkte scenario's is er door het bestuur voor gekozen geen transactie te doen om de rentehedge terug te brengen binnen de bandbreedte. De uitgewerkte scenario's lieten een vergelijkbaar neerwaarts risico zien, waar het opwaarts potentieel negatief werd beïnvloed door het verhogen van de rentehedge.

Valutarisico

Van de aanwezige valuta's in de beleggingsmix worden de volgende valuta's geheel of gedeeltelijk afgedekt:

- USD – 70% afgedekt
- GBP – 100% afgedekt
- JPY – 100% afgedekt

Op kwartaalbasis wordt door middel van 3 maands forex (vreemde valuta) forward contracten de exposure telkens opnieuw afgedekt. Exposure ontwikkelingen gedurende de maand worden niet meegenomen in de afdekking. Controle op de valuta-afdekking wordt dagelijks uitgevoerd door KAS BANK. Bij een afwijking groter dan 10% van de strategische afdekking (<60% en > 80%) kan in overleg met de beleggingscommissie een aanpassing aan de valuta-afdekking worden gedaan, door additionele forwards af te sluiten. De rendementsbijdrage over 2015 van de afdekking bedraagt -1,53%.

Derivatengebruik en tegenpartijrisico

Beleggen in derivaten is toegestaan voor zover dit bijdraagt aan een vermindering van het risicoprofiel of een doeltreffend portefeuillebeheer vergemakkelijkt. SPKB maakt onder andere gebruik van derivaten voor het afdekken van valutarisico's en renterisico's. SPKB loopt tegenpartijrisico (krediet risico) op (financiële) tegenpartijen met wie zij transacties uitvoert. Deze risico's worden door SPKB gemitigeerd door het uitwisselen van onderpand (ISDA/CSA), de looptijd van forex transacties te maximeren tot 3 maanden en het tegenpartijrisico te monitoren.

Securities Lending

Binnen de aandelenbeleggingsfondsen van BlackRock wordt securities lending toegepast, om extra rendement te genereren. De belangrijkste voorwaarden waarbinnen securities lending mag plaatsvinden zijn:

- Er dient minimaal 102% aan onderpand te worden gestort voor het uitlenen van Amerikaanse aandelen en minimaal 105% aan onderpand voor het uitlenen van overige aandelen.
- Enkel cash wordt geaccepteerd als onderpand. Deze cash wordt herbelegd in een cash collateral fund ('BlackRock Cash Equivalent Fund B') met strikte richtlijnen inzake kredietrisico en liquiditeit.

Het lending programma is conservatief met een relatief laag percentage uitgeleend saldo (<10%).

Het risico bij securities lending is dat de inlener niet aan zijn verplichtingen kan voldoen, en het ontvangen onderpand onvoldoende is om de uitgeleende effecten terug te kopen. Door het dagelijkse collateral management en de haircut wordt dit risico gemitigeerd. Op kwartaalbasis wordt de beleggingscommissie geïnformeerd over het gevoerde securities lending programma.

Liquiditeitsrisico

Pensioenfondsen lopen het risico dat zij niet over voldoende liquide financiële middelen beschikken om op het beoogde moment aan de pensioenuitkering verplichtingen te voldoen. In het FTK standaard risicomodel van DNB wordt voor het bepalen van het vereist eigen vermogen het liquiditeitsrisico gelijk gesteld aan 0%, met andere woorden dit is geen risico. Voor SPKB klopt dat, omdat:

- de te ontvangen pensioenpremies groter zijn dan de uit te keren pensioenen;
- SPKB het liquiditeitsmanagement op een dusdanige manier uitvoert, dat er voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn op het juiste moment;
- en er niet wordt belegd in illiquide beleggingen.

Concentratierisico

Concentratierisico is het risico dat ontstaat als een adequate spreiding van activa ontbreekt. SPKB heeft een beleggingsstrategie met een weloverwogen spreiding van de beleggingen over categorieën, regio's, sectoren en bedrijven. Het risico is daarmee beperkt. Daarom wordt in de bepaling van het vereist eigen vermogen geen buffer voor dit risico aangehouden.

De risicocategorieën worden verder toegelicht in de risicoparagraaf in de jaarrekening.

Ontwikkelingen binnen SPKB

Pensioenregelingen binnen SPKB

Met ingang van 1 januari 2015 voert SPKB de pensioenregeling 2015 uit. Deze regeling is een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling, met een opbouw van 1,875% en een franchise van € 14.000. Voor het nabestaandenpensioen is het partnerpensioen voor 50% geregeld via een verzekering (risicobasis) en 20% via opbouw. De toeslagen voor zowel de actieve deelnemers als de inactieve deelnemers zijn afhankelijk van de dekkingsgraad en zijn losgekoppeld van een ex ante maatstaf. Op basis van een toeslagenstaffel worden toeslagen vastgesteld.

De sponsor betaalt jaarlijks de kostendekkende premie verhoogd met een opslag van 5% van het pensioengevend salaris.

Per 1 januari 2016 is de pensioenregeling 2015 omgezet in een CDC regeling. Dit betekent dat de sponsor nog steeds de kostendekkende premie verhoogd met een opslag van 5% betaald, maar indien het fonds in een tekort situatie komt er geen beroep meer op de sponsor gedaan kan worden voor bijbetaling. De sponsor ontvangt echter ook geen uitkeringen van het fonds in een situatie waarbij er gelden over zijn.

Uitvoeringsovereenkomst tussen KAS BANK en SPKB

In de uitvoeringsovereenkomst zijn de afspraken tussen SPKB en KAS BANK vastgelegd met betrekking tot de financiering van de pensioenafspraken die KAS BANK heeft gemaakt met de deelnemers. Als gevolg van de wens van KAS BANK om de pensioenregeling niet langer op de balans van de bank te verantwoorden, is door KAS BANK en de vakbonden FNV Bondgenoten en De Unie in 2015 een nieuwe pensioenregeling overeengekomen. Om een pensioenregeling niet langer op de balans van de bank te hoeven verantwoorden, is het van belang dat de bank geen risico's meer loopt over het 'verleden'; er mag derhalve geen reparatie in positieve of negatieve zin meer bestaan in de toezeggingen en contracten. In de oude regeling lagen in materiële zin de risico's ook al niet meer bij de bank, maar bij het pensioenfonds en de deelnemers.

Met ingang van 1 januari 2016 is de pensioenregeling gewijzigd naar een CDC-pensioenregeling (collectieve beschikbare premieregeling op basis van middelloon). Er zijn nagenoeg geen gevolgen voor de deelnemers. In de CDC-pensioenregeling geldt (ongewijzigd), dat KAS BANK altijd een vooraf afgesproken premie betaalt. De manier waarop de pensioenpremie wordt berekend, wordt voor een periode van vijf jaar vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst tussen KAS BANK en het pensioenfonds. Vanuit de

beschikbare kostendekkende premie wordt de pensioenopbouw volgens de middelloonregeling gefinancierd. KAS BANK zal nimmer meer of minder betalen dan de afgesproken premie.

KAS BANK heeft voor 2016 eenmalig aan het pensioenfonds een bedrag van € 2 miljoen betaald om over te gaan naar de CDC-pensioenregeling. Dit bedrag is reeds op 30 december 2015 ontvangen en zal ten gunste komen van het resultaat over boekjaar 2016. Deze eenmalige betaling is ter financiering van de uitvoeringskosten die betrekking hebben op het verleden en die in de CDC regeling niet meer jaarlijks door de sponsor mogen worden betaald. De afgesproken premie bevat eveneens een opslag van 5% van de pensioengevende salarissom ten behoeve van onder andere toeslagverlening. Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het toeslagenbeleid. De uitvoeringsovereenkomst is per 1 januari 2016 aangepast aan de nieuwe pensioenregeling.

Premiebeleid

In de uitvoeringsovereenkomst tussen SPKB en KAS BANK is vastgelegd dat de sponsor minimaal de kostendekkende premie betaalt ter financiering van de pensioenverplichting. Deze kostendekkende premie bestaat onder meer uit de inkoop voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen, de pensioenuitvoeringskosten, de solvabiliteitsopslag en de inkoop van toeslagen voor actieve deelnemers en inactieve deelnemers.

De totaal verschuldigde premie voor de pensioenregeling(en) wordt gedragen door de werkgever en de werknemers gezamenlijk. De deelnemer is een bijdrage verschuldigd vastgesteld in procenten van de pensioengrondslag. De bijdrage wordt zodanig vastgesteld dat de som van de deelnemersbijdrage op peildatum gelijk is aan de helft van de kosten –voor de uit deze pensioenregeling voortvloeiende aanspraken– voor zover deze uitgaan boven 15% van de op peildatum geldende som van de pensioensalarissen. De deelnemersbijdrage zal echter niet uitgaan boven 5% van de pensioengrondslag.

Over 2015 heeft SPKB een bedrag van € 9,2 miljoen (2014: € 14,0 miljoen) aan premie ontvangen tegenover een kostendekkende premie van € 7,7 miljoen (2014: € 5,4 miljoen). In de premie over 2015 is de kostendekkende premie verhoogd met een jaarlijks bedrag van 5% van de salarissom ad € 1,6 miljoen (2014: € 1,6 miljoen) als gevolg van de gewijzigde financiering van de toeslagen voor actieve deelnemers met in gang van 1 januari 2014.

De kostendekkende premie 2015 is als volgt samengesteld:

	x € 1.000
Onvoorwaardelijke aanspraken	5.552
Opslag in stand houden vereist vermogen	850
Opslag voor uitvoeringskosten	1.296
	7.698

De verschuldigde premie 2015 is als volgt samengesteld:

	x € 1.000
Kostendekkende premie	7.698
Opslag 5% loonsom	1.551
	9.249

Herstelplan

Per eind september is de beleidsdekkingsgraad van SPKB gedaald onder de vereiste dekkingsgraad (114,7%) en daarom heeft SPKB een herstelplan moeten indienen bij DNB. In dit herstelplan is de beoogde dekkingsgraad van SPKB ultimo 2019 weer hoger is dan het vereist eigen vermogen van 114,7%. Per einde 2016 wordt de status door DNB beoordeeld.

Toeslagenbeleid

Het jaarlijks verlenen van een toeslag, ook wel indexatie genoemd, is van belang voor het op peil houden van de waarde van pensioen. SPKB streeft ernaar de opgebouwde pensioenen jaarlijks te verhogen. Hiertoe zijn in het pensioenreglement 2015 afzonderlijke staffels voor actieve resp. inactieve deelnemers vastgesteld. Door de sponsor wordt een opslag op de premie betaald om toeslagverlening te ondersteunen. Het Bestuur beslist jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. De mate waarin de pensioenen daadwerkelijk zullen stijgen is mede afhankelijk van de financiële positie (dekkingsgraad) van SPKB. Het bestuur heeft op basis van de in het pensioenreglement 2015 opgenomen staffels besloten om de actieve deelnemers per 1 juli een toeslag te verlenen van 1,0% en de inactieve deelnemers een toeslag van 0,5%.

Vanaf 2016 wordt het indexatiebesluit per 1 juli genomen en wordt er voor actieven en inactieven per 1 januari van dat jaar geïndexeerd.

Flexibele elementen in de pensioenregeling

In het Pensioenreglement 2015 dat sinds 1 januari 2015 van kracht is, zijn keuzemogelijkheden opgenomen zoals:

- vervroeging van de pensioendatum (artikel 13)
- ruil ouderdomspensioen voor partnerpensioen (artikel 14)
- variabilisering. (artikel 15)
- afkoop van (kleine) pensioenaanspraken (artikel 23)

Om te bepalen welk bedrag je in bovenstaande gevallen voor deze vervroeging, uitruil of afkoop krijgt, zijn er flexibiliseringsfactoren gedefinieerd. Deze factoren worden periodiek door het bestuur bepaald, omdat bijvoorbeeld de levensverwachting van deelnemers verandert, of omdat de rekenrente is gewijzigd. De flexibiliseringsfactoren zijn beschikbaar op de site van het pensioenfonds (www.pensioenfondskasbank.nl).

Regels rondom waardeoverdracht

De regels rondom waardeoverdracht zijn als volgt:

- op peildatum (laatste dag van iedere kalendermaand) stelt SPKB vast dat de dekkingsgraad van SPKB boven de 100% is en wordt de waardeoverdracht uitgevoerd. Mocht dit onverhoopt niet het geval zijn dan moet, de waardeoverdracht worden opgeschort;
- SPKB informeert in dat geval schriftelijk alle deelnemers die in de periode van opschorting de waardeoverdracht een opgave hebben opgevraagd, over de opschorting en de gevolgen daarvan; en
- Zodra de dekkingsgraad de 100% overschrijdt, zal SPKB weer meewerken aan de waardeoverdracht.

Individuele waardeoverdracht is alleen toegestaan als de dekkingsgraad van zowel het overdragende als het ontvangende fonds hoger is dan 100%.

Deelnemers van SPKB

Actieve deelnemers

Binnen drie maanden na aanvang van de deelneming moet aan deelnemers een startbrief worden verstrekt. Daarnaast ontvangen deelnemers een Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Vanuit de Pensioenwet is het verplicht om jaarlijks eenzelfde pensioenoverzicht te versturen in de vorm van een UPO. Deelnemers kunnen op deze manier gemakkelijk pensioenbedragen vergelijken en bij elkaar optellen.

Gewezen deelnemers

Gewezen deelnemers krijgen bij de beëindiging van de deelneming een opgave van de opgebouwde Pensioenaanspraken, informatie over de toeslagverlening en overige relevante informatie. Zij ontvangen vervolgens iedere vijf jaar een opgave van de opgebouwde pensioenaanspraken en informatie over de toeslagverlening.

Ex-partners

Ex-partners moeten bij scheiding en vervolgens iedere vijf jaar worden geïnformeerd over de opgebouwde aanspraak op partnerpensioen, de toeslagverlening en overige informatie die specifiek voor de ex-partner van belang is.

Pensioengerechtigden

Pensioengerechtigden ontvangen bij pensioeningang en vervolgens ieder jaar informatie over hun pensioenrecht, eventuele opgebouwde aanspraken op partnerpensioen en de toeslagverlening.

Mutatieoverzicht deelnemers

Per 31 december 2015 bedroeg het aantal deelnemers 2.004. Dit betekent een toename van 44 deelnemers ten opzichte van de stand per 31 december 2014 (1.960). Deze toename wordt als volgt gespecificeerd:

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2014	648	939	373	1.960
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	95	0	0	95
Ontslag met premievrije aanspraak	-77	77	0	0
Waardeoverdracht	0	-15	0	-15
Ingang pensioen	-1	-15	46 ¹⁾	30
Overlijden	-1	-5	-12	-18
Afkoop	0	-4	0	-4
Andere oorzaken	-8	-8	-28	-44
Mutaties per saldo	8	30	6	44
Stand per 31 december 2015	656 ²⁾	969	379	2.004

Specificatie pensioengerechtigden

	2015	2014
Ouderdompensioen	276	276
Partnerpensioen	98	93
Wezenpensioen	5	4
Totaal	379	373

1) Inclusief partner- en wezenpensioen.

2) Inclusief 15 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

De genoemde aantallen in de hiervoor opgenomen tabellen betreffende de aantallen op "persoonsniveau", conform de opgave aan DNB.

Naleving wet- en regelgeving

Er hebben zich in 2015 geen materiële issues voorgedaan op het gebied van wet- en regelgeving. In het verslagjaar zijn aan het fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd door de toezichthouder. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is de bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Goed Pensioenfondsbestuur

In de Pensioenwet is vastgelegd dat het Bestuur maatregelen moet treffen om goed Pensioenfondsbestuur te waarborgen, onder meer ten aanzien van zorgvuldig bestuur, transparantie en openheid, communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht. Het beleid van SPKB is erop gericht om hieraan invulling te geven, met nadruk op de volgende onderwerpen:

- risicobeheersing, waaronder financiële risico's en integriteitsrisico's;
- deskundigheid;
- voorkomen van belangenverstremming; en
- continuïteitsanalyse.

Procedure aanstelling nieuwe bestuursleden

Nieuwe bestuursleden worden aangesteld conform de Beleidsregel deskundigheid van DNB. Indien zich een vacature voordoet, neemt het Bestuur de volgende stappen:

- het al bestaande algemene functieprofiel (=kader) wordt op maat gemaakt voor de specifieke vacature,
- in de notulen van bestuursvergaderingen wordt de besluitvorming betreffende deze specificaties en de overwegingen bij benoeming opgenomen,
- het bestuur zoekt kandidaten die voldoen aan het profiel,
- de geselecteerde kandidaat volgt de deskundigheidstraining voor pensioenfondsbestuurders "Niveau A",
- de kandidaat wordt ter toetsing voorgedragen aan DNB.

Verantwoord Beleggen

Verantwoord beleggen is beleggen waarbij naast pure financiële zaken ook rekening gehouden wordt met sociale, governance en milieu overwegingen.

Het Bestuur heeft op basis van een kostenafweging, besloten om een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid te voeren, gebaseerd op de wettelijke bepalingen hieromtrent. SPKB heeft daarom een uitsluitingsbeleid op clustermunie producenten in de rendementsportefeuille.

Geschiktheid bestuur

Op 7 augustus 2013 trad de Wet versterking bestuur pensioenfondsen in werking. Deze wet heeft een verbetering van het functioneren van het Bestuur, de verantwoording en het intern toezicht tot doel en beoogt een evenwichtige belangenafweging te waarborgen.

De bedoeling van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen is dat het pensioenfondsbestuur meer 'in control' is en blijft en goed kan bijsturen en corrigeren wanneer dat nodig is. Aangescherpte geschiktheidseisen aan (mede)beleidsbepalers, waaronder ook Raden van Toezicht als interne toezichthouders, gaan hier samen met organisatorische hervormingen. De wet beoogt dat de bestuursorganen van een pensioenfonds nog meer als een systeem van checks and balances gaan functioneren, met een duidelijke verdeling van de verschillende bestuurlijke taken (zeggenschap, toezicht en verantwoording) over de verschillende organen.

Om de deskundigheid van de verschillende bestuurders op pijl te houden, heeft het bestuur met een opleider een programma op maat samengesteld, rekening houdend met ons kennisniveau. Begin 2015 heeft het voltallige Bestuur de opleidingen Vermogensbeheer, Risk & Controle inclusief uitbesteding en Boardroom Dynamics gevolgd.

Zoals hierboven al aangegeven geldt dat nieuwe bestuursleden voordat zij worden benoemd moeten ten minste voldoen aan de geschiktheidseisen (niveau A).

Uitbesteding

SPKB heeft een aantal taken uitbesteed, te weten het vermogensbeheer (Delta Lloyd Asset Management N.V. en BlackRock), de pensioenadministratie en de financiële administratie (AZL) en de beleggingsadministratie (KAS BANK). Tevens is KAS BANK de custodian voor het discretionaire mandaat.

De pensioenadministratie is met ingang van 2015 uitbesteed aan AZL. Voorafgaand is op basis van het uitbestedingsbeleid intensief overleg geweest over het uitbestedingscontract. De overgang van de gegevens van Delta Lloyd naar AZL is intensief gecontroleerd, zowel vanuit AZL als vanuit het pensioenfonds en ten slotte nog door PWC accountants.

SPKB heeft met alle serviceorganisaties contracten afgesloten. Aan de hand van rapportages en on-site visits bewaakt SPKB de kwaliteit van de uitbesteede dienstverlening. Jaarlijks beoordeelt het Bestuur de ISAE 3402-rapporten van KAS BANK, Delta Lloyd Asset Management N.V. en Delta Lloyd Levensverzekering N.V. en bepaalt de impact van eventuele opmerkingen in deze rapporten op de eigen bedrijfsvorming.

Bestuursvergaderingen

Het Bestuur komt maandelijks, met uitzondering van augustus, bijeen in een formele vergadering. De bestuursleden zijn in principe allemaal aanwezig bij deze vergaderingen. Van alle vergaderingen wordt een verslag gemaakt.

De belangrijkste onderwerpen die in 2015 in de bestuursvergaderingen zijn besproken, hebben onder meer betrekking op:

- Het nieuwe toetsingskader (nFTK) en de hieruit voortvloeiende beleidsaanpassingen en de verwerking hiervan in de ABTN,
- overleg met sociale partners ter vaststelling van de risicobereidheid. De risicobereidheid dient als uitgangspunt voor het ambitieniveau en het daaraan gekoppelde beleggingsbeleid. De uitkomst van het overleg geeft aan dat het bestaande beleggingsbeleid kan worden voortgezet,
- aanpassing toeslagenbeleid. Indexatie mag alleen nog plaatsvinden bij een dekkingsgraad boven 110% op basis van een zgn. aanvangshaalbaarheidstoets. In de vergaderingen van het bestuur is veel aandacht besteed aan de evenwichtige verdeling van de voor toeslag beschikbare ruimte tussen actieven en inactieven. Bij toekomstige indexatie zal de consumentenprijsindex (cpi) als maatstaf worden gehanteerd. Tevens is vastgesteld dat bij voldoende ruimte (=een dekkingsgraad boven 130%) deze ruimte zal worden gebruikt om jaren waarin niet of gedeeltelijk toeslagen konden worden verleend in te halen,
- harmonisering van de pensioenregeling mede ten behoeve van een eenduidige pensioenadministratie,
- overgang van de pensioenadministratie naar AZL: Contracten, transitie, communicatie met de deelnemers etc.,
- selecteren provider voor een nieuwe website,
- vaststelling nieuwe conversie en flexfactoren,
- vaststellen toeslagen 2015,
- opvolging bestuursleden en compliance officer,
- de ontwikkeling van de financiële positie van SPKB; waaronder de ontwikkeling van de beleggingen, het beleggingsbeleid en de beleggingsresultaten,
- vaststelling nieuw pensioenreglement en uitvoeringsovereenkomst,
- selecteren en sluiten van een nieuwe herverzekeringsovereenkomst voor premie vrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en dekking bij overlijden voor de pensioendatum,

- toekomst/continuïteit van het pensioenfonds. Zowel in het overleg van het bestuur als door bestuursleden in stuur- en werkgroepen is veel tijd besteed aan het onderzoeken en voorbereiden van de samenwerkingsmogelijkheden met drie andere pensioenfondsen uit de financiële sector in de vorm van een APF (algemeen pensioenfonds).

Vooruitblik

Voor SPKB wordt 2016 het jaar van de bestuurswisselingen: In het 1e kwartaal hebben we afscheid genomen van Tamis Stuker, Petra Valk-Noordbruis en van onze voorzitter Mark Stoffels. De sponsor heeft Monique Jager-Smeets als vervanger voor Tamis benoemd. Voor Mark en Petra zijn nieuw te benoemen bestuursleden ter goedkeuring voorgedragen bij DNB. Monique is binnen KAS BANK werkzaam als hoofd Portfolio Risk Management. Vanuit deze functie en haar verdere ervaring binnen de beleggingswereld is zij de meest geschikte persoon om Tamis Stuker op te volgen als voorzitter van de Beleggingscommissie. Ook de andere commissies zullen door het vertrek van deze drie bestuursleden wijzigen van samenstelling.

Mark Stoffels heeft binnen KAS BANK de functie van Chief Financial Officer (CFO) geaccepteerd en deze functie is niet verenigbaar met zijn functie als pensioenfonds bestuurder.

Op pensioengebied lijkt 2016 een rustiger jaar te worden dan het roerige 2015:

Pensioen 123, voortkomend uit de nieuwe communicatie wet, moet per 1 juli geïmplementeerd zijn. En verder moet SPKB in opdracht van DNB verplicht aandacht besteden aan of rapporteren over: de jaarlijkse haalbaarheidstoets, de duurzaamheid van haar beleggingen, evenwichtigheid en integraal risicomanagement.

Daarnaast staat SPKB ook in 2016 weer stil bij haar toekomst. Na het beëindigen van het initiatief om te komen tot een APF voor de financiële sector, zullen de mogelijkheden om de toekomstige continuïteit te waarborgen opnieuw worden onderzocht. Hierbij zal m.n. worden bekeken of een commerciële APF van een van de verzekeraars een passende en kosteneffectieve oplossing biedt.

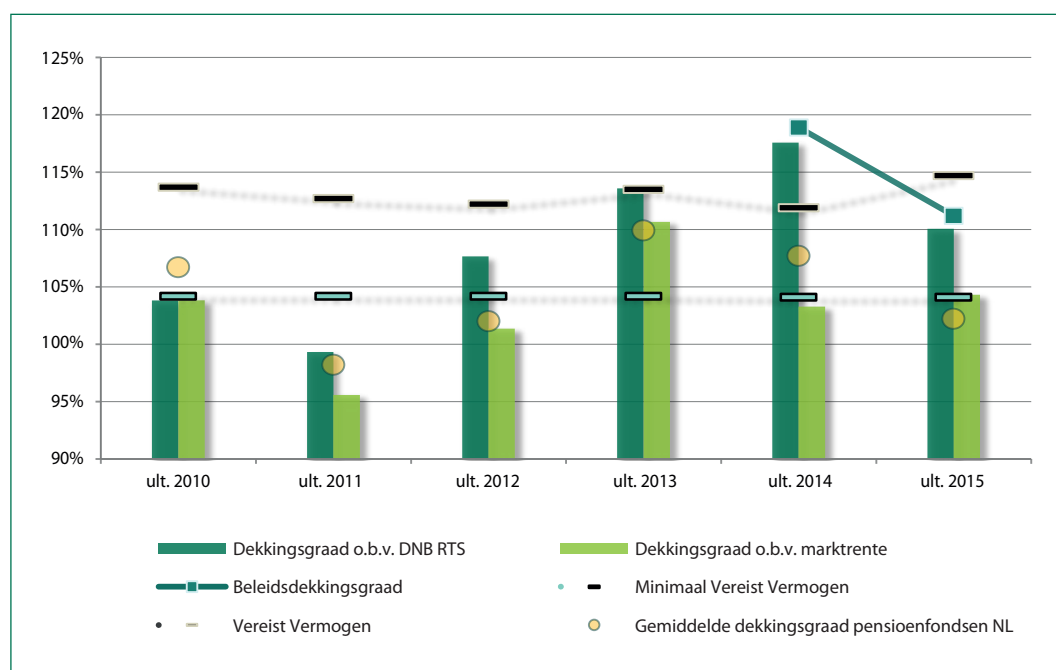
Actuariële paragraaf

Financiële positie

De dekkingsgraad wordt gedefinieerd als de waarde van de beleggingen gedeeld door de totale technische voorzieningen (hierna: TV). Per 31 december 2015 bedraagt de dekkingsgraad op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (hierna: dekkingsgraad) 110,1%. De definitie van dekkingsgraad is onder het nieuwe FTK (met ingang van 2015) uniform bepaald, waarvoorheen de meeste pensioenfondsen van een "dekkingsgraad eigen rekening" uitgingen. De overgang naar de "dekkingsgraad totaal" versus "dekkingsgraad eigen rekening" had een marginaal effect. De cijfers vóór boekjaar 2015 zijn niet herleid naar deze nieuwe definitie, de beleidsdekkingsgraad ultimo 2015 is wel gebaseerd op de maanddekkingsgraden conform de nieuwe definitie. De beleidsdekkingsgraad (twaalfmaands gemiddelde dekkingsgraad) bedroeg per 31 december 2015 111,2%.

Onderstaand een overzicht van het verloop over de afgelopen jaren van de dekkinggraden, de gemiddelde dekkinggraad van alle pensioenfondsen in Nederland en het (Minimaal) Vereist Vermogen. Voor boekjaar 2014 en boekjaar 2015 is ook de beleidsdekkinggraad weergegeven.

De dekkinggraad van het pensioenfonds daalde van 117,6% per 31 december 2014 naar 110,1% per 31 december 2015. De beleidsdekkinggraad bedroeg ultimo 2015 111,2%. Getoetst aan de beleidsdekkinggraad, was het op basis van het FTK gedefinieerde Minimaal Vereist Vermogen voor nominale pensioenaanspraken hiermee per 31 december 2015 aanwezig. Het Vereist Vermogen was per 31 december 2015 hiermee niet aanwezig.

Voor het oordeel over de vermogenspositie en de toereikendheid van de technische voorzieningen wordt verwezen naar het oordeel van de waarmerkend actuaaris in de actuariële verklaring.

Resultaat

Het resultaat van het pensioenfonds toonde in 2015 een negatief saldo van 16.353, tegenover een positief resultaat over 2014 van 16.132. Het resultaat op beleggingen, inclusief wijziging rentetermijnstructuur (hierna: RTS) is doorgaans de meest significante (en volatiele) post in de bepaling van het jaarresultaat. In 2015 bedroeg dit beleggingsresultaat +/- 18.153. De winst op aandelen droeg positief bij. Als gevolg van de per saldo gedaalde rente voor waardering van de technische voorziening nam echter ook de waarde van de technische voorzieningen toe.

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen:

Actuariële analyse van het saldo (x € 1.000)	2015	2014
Premies en koopsommen	2.618	9.108
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)	2.644	10.543
Beleggingsresultaat: vervallen driemaandsmiddeling	-12.141	0
Beleggingsresultaat: wijziging UFR	-8.873	0
Toeslagverlening	-1.804	-1.150
Sterfte	239	-561
Arbeidsongeschiktheid	5	-75
Kosten	157	125
Mutaties / diversen	629	-471
Overige resultaten	173	76
Wijziging grondslagen	0	-1.463
Totaal saldo van baten en lasten	-16.353	16.132

Resultaten financiële opzet

De verschuldigde premie over 2015 was hoger dan de kostendekkende premie (inclusief solvabiliteitsopslag). De betaalde premie is gebaseerd op het beleidskader van het fonds. Per 1 januari 2015 is voor de actieve deelnemers een toeslag verleend van 1,0%. Op de premievrije en ingegane aanspraken is per 1 juli 2015 een toeslag verleend van 0,5%.

De kostendekkende premie is als volgt samengesteld (x € 1.000):	2015	2014
Onvoorwaardelijke aanspraken	5.552	4.097
Opslag in stand houden vereist vermogen	850	552
Opslag voor uitvoeringskosten	1.296	779
	7.698	5.428
De verschuldigde premie is als volgt samengesteld (x € 1.000):	2015	2014
Kostendekkende premie	7.698	6.649
Opslag 5% van de loonsom	1.551	552
Eenmalige koopsom	0	7.000
	9.249	14.201

Herstelplan

Per 30 september 2015 was de beleidsdekkingsgraad lager dan het Vereist Vermogen per die datum. Als gevolg hiervan is een herstelplan ingediend bij DNB. DNB heeft dit plan goedgekeurd.

Nieuw beleidskader

Mede onder invloed van het nieuwe FTK is het beleidskader van het fonds aangepast, met name wat betreft de toeslagverlening. Het toeslagbeleid is getoetst aan de wettelijke indexatiegrenzen. Het beleggingsbeleid is getoetst aan de risicohouding van het pensioenfonds. Inmiddels is dit beleid in de ABTN van het pensioenfonds opgenomen.

Technische voorzieningen

De totale technische voorzieningen (TV) zijn per 31 december 2015 als volgt vastgesteld:

Technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds (exclusief excasso kosten)	256.299
Voorziening excasso kosten	6.664
Totale technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds	262.963
Technische voorzieningen voor risico van de herverzekeraar	177
Totale technische voorzieningen (TV)	263.140

De TV per 31 december 2015 zijn gewaardeerd op basis van de RTS die door DNB per deze datum is gepubliceerd.

De TV zijn vastgesteld als contante waarde van de opgebouwde aanspraken. Voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers is de vaststelling gebaseerd op de in uitzicht gestelde pensioenaanspraken.

De wijziging van de TV beïnvloedt het jaarresultaat van het fonds.

Amsterdam, 29 juni 2016

Bestuur Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Jan Voskuilen, vicevoorzitter

Remko Dieker, secretaris

Pol de Jaeger, plaatsvervangend secretaris

Monique Jager-Smeets

Verantwoordingsorgaan

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het Verantwoordingsorgaan maakt via dit verslag gebruik van haar bevoegdheid om een oordeel uit te spreken over het gevoerde beleid van het Bestuur, de wijze waarop het is uitgevoerd en de keuzes voor de toekomst. Belangrijkste onderwerpen hierbij zijn:

- Opdracht en uitvoering
- Governance
- Premiebeleid
- Toeslagbeleid
- Beleggingsbeleid
- Communicatie
- Toekomst
- Risicobeheersing

Oordeel van het Verantwoordingsorgaan

Opdracht en uitvoering

Het fonds voert de pensioenregeling uit op basis van de vigerende uitvoeringsovereenkomst. Het Verantwoordingsorgaan constateert dat de uitvoering correct geschiedt.

Het Verantwoordingsorgaan is van mening dat het Bestuur zich inzet om volgens de bestuurlijke principes haar functie uit te oefenen, maar ziet dat door de wisselingen van de bestuursleden het voor het Bestuur moeilijk is om de voortgang in het Bestuurlijke proces te handhaven. Dit geldt ook voor het overleg tussen bestuur en Verantwoordingsorgaan dat enkele malen alleen door de voorzitter is gevoerd.

Governance

De structuur van het pensioenfonds bestaat uit een Bestuur, een Verantwoordingsorgaan en een Visitatiecommissie. Zowel het Bestuur als het Verantwoordingsorgaan bestaat uit door de deelnemers gekozen leden en door de werkgever benoemde leden. Hierdoor kan er een belangenconflict ontstaan tussen de werk-geversrol en (pensioenfonds) bestuurdersrol in het pensioenfonds. Dit is de afgelopen periode regelmatig onderwerp van gesprek geweest met het Bestuur. Het Verantwoordingsorgaan heeft niet kunnen constateren dat als gevolg hiervan keuzes zijn gemaakt of beslissingen genomen zijn die niet in het belang van het Pensioenfonds zijn.

Het Verantwoordingsorgaan heeft het afgelopen jaar op haar verzoek overleg gehad met de visitatiecommissie.

Premiebeleid

KAS BANK betaalt een kostendekkende premie. Naast de kostendekkende premie betaalt KAS BANK structureel 5% van de pensioengevende salarissom. Deze opslag is bedoeld om indexatie mogelijk te maken.

Het Verantwoordingsorgaan constateert dat ondanks de kostendekkende premie, het in de toekomst moeilijker wordt om tot indexatie te komen. Deze ontwikkeling wordt, gezien de huidige ontwikkeling in de markt en het deelnemersbestand versterkt.

Toeslagbeleid

Het Verantwoordingsorgaan moet constateren dat het fonds geplaagd wordt door de huidige rentestand en het rentebeleid van de Europese Centrale Bank waardoor de dekingsgraad negatief wordt beïnvloed.

Het Verantwoordingsorgaan heeft zorgen over de houdbaarheid van de toekomstige indexatie- mogelijkheden, mede gezien de eerder genoemde marktontwikkelingen.

Beleggingsbeleid

Doordat het beleggingsbeleid door externe managers wordt uitgeoefend, kan het Bestuur niet zelfstandig beleggingstransacties uitvoeren, maar is voor de uitvoering van het beleggingsbeleid, afhankelijk hoe hieraan invulling wordt gegeven door de verschillende vermogensbeheerders. Het Verantwoordingsorgaan heeft hierover mondeling terugkoppeling ontvangen tijdens de reguliere overleggen met het Bestuur.

Communicatie

Het Verantwoordingsorgaan is een aantal jaren met het Bestuur in gesprek over verbetering van de communicatie naar de deelnemers. Wij hebben verbetering van de communicatie naar de deelnemers geconstateerd. Voorbeeld hiervan zijn de voorlichtingssessies met AZL en de nieuwe website.

Wij adviseren het Bestuur aandacht te blijven schenken aan tijdige communicatie. Concreet voorbeeld naar de deelnemers is de late communicatie over de toeslagverlening en de aanlevering van documentatie aan het Verantwoordingsorgaan.

Wij zijn van oordeel dat het belangrijk is op de ingeslagen weg voort te gaan, met naast aandacht voor duidelijke communicatie naar alle stakeholders ook aandacht voor tijdig communiceren.

Toekomst

Het Verantwoordingsorgaan constateert dat de toekomstvisie beknopt in het jaarverslag is opgenomen

Het Verantwoordingsorgaan wil het Bestuur adviseren om in toekomstige gevallen en uitwerkingen van toekomstscenario's zorg te dragen voor een goede communicatie en documentatie (inclusief doelstellingen, normkader, procesgang en onderbouwing van besluitvorming).

Risicobeheersing

Het fondsbestuur heeft in een gezamenlijke vergadering met het Verantwoordingsorgaan een risico assessment gevolgd. In gezamenlijkheid is het risicoprofiel (bereidheid om risico's te nemen) van het pensioenfonds vastgesteld.

Vanuit de regelgeving is meegegeven dat de focus vooral moet liggen op de financiële risico's. Naar mening van het verantwoordingsorgaan heeft het Bestuur dit voldoende ingevuld en tegelijkertijd ook invulling gegeven aan de risicobeheersing. Een goed voorbeeld hiervan is de gezamenlijke bepaling van deze risicohouding onder leiding van een professionele partij.

Het Verantwoordingsorgaan heeft geconstateerd dat door het Bestuur aandacht is besteedt aan belangverstremgeling en het uitbestedingsrisico. Niet financiële risico's zoals reputatie risico, compliance risico en strategische risico zijn onderwerpen die behandeld en besproken zijn in het Bestuur maar minder impliciet in de jaarrekening en het jaarverslag benoemd. Het Verantwoordingsorgaan adviseert het Bestuur meer (expliciete) aandacht aan de verslaglegging van deze punten te besteden.

Slotopmerking

Het Verantwoordingsorgaan heeft de goede samenwerking met het Bestuur gewaardeerd. Ondanks enig kritisch commentaar verwacht het Verantwoordingsorgaan ook in 2016 constructief met het Bestuur te kunnen samenwerken. Vooral de toekomst van het pensioenfonds en haar stakeholders is voor het Verantwoordingsorgaan een speerpunt voor 2016.

Verantwoordingsorgaan van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Jeannet Bijker

Erik Bobeldijk

Harm Bolsenbroek

Rob Kok

Nico van Leeuwen

Martijn Pover

Reactie bestuur op het verslag van het Verantwoordingsorgaan

Wij danken de leden van het VO voor hun constructieve samenwerking en het geduld wat hiervoor soms nodig was. Het jaar 2015 werd gekenmerkt door een groot aantal wijzigingen; niet alleen in de samenstelling van het bestuur, maar ook in de werkomgeving.

Wij nemen de aanbevelingen ter harte en zien de verdere samenwerking met vertrouwen tegemoet.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo; in duizenden euro)

Activa	2015	2014
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Vastgoedbeleggingen	0	0
Aandelen	83.796	84.144
Vastrentende waarden	184.126	180.591
Derivaten	18.882	23.171
	286.804	287.906
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	177	0
Vorderingen en overlopende activa [3]	2.556	533
Liquide middelen [4]	22.323	16.063
Totaal activa	311.860	304.502

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2015	2014
Stichtingskapitaal en reserves [5]	26.670	43.023
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	262.963	244.722
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	177	0
	263.140	244.722
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Derivaten	757	335
Kortlopende schulden en overlopende passiva [8]	21.293	16.422
Totaal passiva	311.860	304.502

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2015	2014
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	2.246	1.999
Indirecte beleggingsopbrengsten	-2.088	54.379
Directe kosten van vermogensbeheer	-307	-249
	-149	56.129
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [10]	9.249	13.984
Saldo van overdrachten van rechten [11]	-774	-1.319
Pensioenuitkeringen [12]	-4.994	-5.031
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [13]		
Pensioenopbouw	-5.141	-3.723
Toeslagverlening	-1.801	-1.150
Rentetoevoeging	-409	-758
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	5.119	5.031
Wijziging marktrente	3.176	-44.963
Wijziging marktrente: vervallen driemaandsmiddeling	-12.141	0
Wijziging marktrente: wijziging UFR	-8.843	0
Wijziging actuariële uitgangspunten	202	-1.107
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	959	1.317
Wijzigingen actuariële grondslagen	0	-1.463
Overige wijzigingen	439	-82
	-18.440	-46.898
Herverzekering [14]	-168	-89
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [15]	-1.079	-644
Overige baten en lasten [16]	2	0
Saldo van baten en lasten	-16.353	16.132

[.] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Bestemming van het saldo

Algemene reserve

	2015	2014
	-16.353	16.132

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2015	2014
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	9.269	15.883
Uitkeringen uit herverzekering	37	526
Overgenomen pensioenverplichtingen	98	23
Overige	2	0
	9.406	16.432
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-4.872	-5.032
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.835	-1.342
Premies herverzekering	0	-297
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-904	-523
	-7.611	-7.194
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	2.133	2.098
Verkopen en aflossingen beleggingen	8.018	17.292
Koersresultaat liquide middelen	-6	280
Ontvangen collateral	3.279	15.605
	13.424	35.275
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-8.576	-28.802
Directe kosten van vermogensbeheer	-383	-26
	-8.959	-28.828
Mutatie liquide middelen	6.260	15.685
Saldo liquide middelen 1 januari	16.063	378
Saldo liquide middelen 31 december	22.323	16.063

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK, statutair gevestigd te Amsterdam (hierna "SPKB") is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt SPKB uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. SPKB geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van KAS BANK N.V..

Overeenstemmingverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW, met uitzondering van artikel 390 en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Algemene grondslagen

Gehanteerde grondslagen bij de opstelling van de jaarcijfers

De grondslagen voor financiële verslaggeving zijn op alle in deze jaarrekening vermelde perioden voor SPKB consistent toegepast met uitzondering van de schattingswijzigingen zoals toegelicht op de volgende pagina. De jaarcijfers worden gepresenteerd in duizenden euro's, tenzij anders weergegeven. In tabellen opgenomen berekeningen zijn gebaseerd op niet-afgeronde bedragen; er kunnen zich daarom afrondingsverschillen voordoen. De euro fungeert als de functionele valuta van SPKB.

Voor vergelijkingsdoeleinden zijn, daar waar nodig, de vergelijkende cijfers aangepast.

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kostprijs met uitzondering van de onderstaande activa en passiva:

- Toelichting 1, Beleggingen voor risico pensioenfonds
- Toelichting 6 en 7, Technische voorzieningen

Baten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten en lasten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In het bijzonder wordt informatie over belangrijke punten van schattingsonzekerheden en kritische oordelen bij de toepassing van de grondslagen die het meest van invloed zijn op de in de jaarrekening opgenomen bedragen gegeven in de volgende onderdelen van de toelichting:

- Toelichting 1, waardering van derivaten
- Toelichting 6 en 7, waardering van de technische voorzieningen

Schattingswijzigingen

Vervallen drie-maandsmiddeling rente

Primo 2015 is de driemaandsmiddeling van de rentetermijnstructuur vervallen. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening met 12.141. Het effect van deze schattingswijziging is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Wijziging Ultimate Forward Rate

In 2015 is de wijze waarop de Ultimate Forward Rate (UFR) bepaald wordt, aangepast. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening ultimo 2015 met 8.843. Het effect van deze schattingswijziging is als mutatie in het resultaat verwerkt.

Per saldo is de voorziening in 2015 verhoogd met 20.984 als gevolg van bovengenoemde schattingswijzigingen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Specifieke grondslagen

Financiële instrumenten

Algemeen

De financiële instrumenten van SPKB bestaan uit de beleggingen voor risico pensioenfonds.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar SPKB zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de

bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname worden aandelen, vastrentende waarden en derivaten als volgt gewaardeerd:

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden worden in de Staat van baten en lasten verantwoord onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten) op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente wordt in de Staat van baten en lasten verantwoord onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten). Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen. De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen op de passiva zijde van de balans.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Securities lending

Beleggingen die in het kader van een securities-lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen. Als onderpand ontvangen geldmiddelen worden opgenomen onder beleggingen. Indien als onderpand ontvangen geldmiddelen zijn herbelegd,

worden deze beleggingen opgenomen onder de desbetreffende beleggingscategorie. De schuld uit hoofde van de ontvangen zekerheden is opgenomen onder de overige schulden. Indien uit hoofde van een securities-lendingprogramma als zekerheid beleggingen zijn ontvangen worden deze beleggingen en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit het securities-lendingprogramma voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de betreffende transacties verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het herverzekeringsdeel technische voorziening betreft de contante waarde van de nog te ontvangen termijnen van de herverzekeraar voor de arbeidsongeschiktheidsrente (i.v.m. premievrijstelling voor de huidige arbeidsongeschikten). De contante waarde is berekend op basis van de grondslagen voor waardering van de technische voorziening voor risico fonds. De te ontvangen uitkeringen worden verondersteld niet te wijzigen gedurende de uitkeringsperiode (tot 65-jarige leeftijd van de arbeidsongeschikte). De uitkering wordt maandelijks betaald gedurende de looptijd van het contract. Indien de overeenkomst wordt beëindigd, keert Delta Lloyd per 31 december 2017 de contante waarde van de toekomstige termijnen van de ingegane arbeidsongeschiktheidsrente uit. Het kredietrisico op de herverzekeraar is gezien de geringe omvang niet opgenomen op de balans.

Overige activa, vorderingen en overlopende activa

Overige activa en Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de rekenrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van onder meer de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Rekenrente: De rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.
- Sterftkansen: ontleend aan door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde prognosetafel AG prognosetafel 2014, toegepast met ervaringssterfte op basis van CBS-inkomensklasse "Hoog".

- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner drie jaar ouder dan de verzekerde vrouw.
- Gehuwdheid: bij de vaststelling van de Voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van leeftijdsafhankelijke gehuwdheidskansen.
- De opslag voor dekking van excassokosten is 2,6% van de voorziening.

Mutaties in de voorziening pensioenverplichting als gevolg van onder meer toeslagen, uitkeringen, pensioenopbouw en wijziging markttrente worden verantwoord in de Staat van baten en lasten.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdompensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Per 1 januari 2015 is een toeslag van 1,0% (1 januari 2014: 0,8%) doorgevoerd op de rechten van de actieve deelnemers en per 1 juli 2015 is er een toeslag van 0,5% (1 juli 2014: 0,4%) doorgevoerd op de rechten van gepensioneerden en slapers.

Rentetoevoeging

De technische voorziening wordt vastgesteld op basis van een door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Onder deze post is de voor de technische voorziening benodigde interest opgenomen, waarbij van de éénjaarsrente van de rentetermijnstructuur is uitgegaan 0,159% (2014: 0,379%).

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het herverzekeringsdeel technische voorziening betreft de contante waarde van de nog te ontvangen termijnen van de herverzekeraar voor de arbeidsongeschiktheidsrente (i.v.m. premievrijstelling voor de huidige arbeidsongeschikten). De contante waarde is berekend op basis van de grondslagen voor waardering van de technische voorziening voor risico fonds. De te ontvangen uitkeringen worden verondersteld niet te wijzigen gedurende de uitkeringsperiode (tot 65-jarige leeftijd van de arbeidsongeschikte). De uitkering wordt maandelijks betaald gedurende de looptijd van het contract. Indien de overeenkomst wordt beëindigd, keert Delta Lloyd per 31 december 2017 de contante waarde van de toekomstige termijnen van de ingegane arbeidsongeschiktheidsrente uit. Het kredietrisico op de herverzekeraar is gezien de geringe omvang niet opgenomen op de balans.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- rente;
- dividend;
- soortgelijke opbrengsten.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde en niet-gerealiseerde beleggingsopbrengsten;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de kosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De rentetoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft haar overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico verzekerd bij Delta Lloyd.

Het betreft hier het overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten

op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Met Delta Lloyd is een winstdeling in het technische resultaat overeengekomen.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Bestemming van het saldo

Het saldo wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen SPKB en de sponsor KAS BANK en tussen SPKB en de bestuurders van SPKB.

Transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen SPKB en KAS BANK met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- de wijze waarop de premie wordt vastgesteld;
- de wijze waarop en de termijnen waarin de premie moet worden voldaan;
- de procedures die van toepassing zijn bij het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling van de sponsor;
- procedures die gelden bij het opstellen en wijzigen van het pensioenreglement;
- voorwaarden waaronder toeslagverlening (indexatie) plaatsvindt; en
- uitgangspunten en procedures die van toepassing zijn ten aanzien van de besluitvorming over vermogensoverschotten en vermogenstekorten.

Er hebben zich gedurende het verslagjaar (2014: geen) geen transacties voorgedaan tussen SPKB en bestuurders van SPKB.

Bezoldiging bestuurders

Er vindt geen bezoldiging plaats aan de bestuurders van SPKB.

Belastingen

De activiteiten van SPKB zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfond

Categorie	Stand ultimo 2014	Aankopen/ Verstrek- kingen	Verkopen aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Niet- gerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2015
Aandelen	84.144	4	-7.968	681	6.935	83.796
Vastrentende waarden	180.591	4.212	-50	0	-627	184.126
Derivaten	22.836	4.360	0	-4.298	-4.773	18.125
Totaal beleggingen voor risico pensioenfond	287.571	8.576	-8.018	-3.617	1.535	286.047
Derivaten met een negatieve waarde (passiva zijde)	335					757
Totaal beleggingen voor risico pensioenfond activa zijde	287.906					286.804

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: De waarde wordt vastgesteld met waardingsmodellen waarin gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata. Hieronder valt de netto contante waarde berekeningen van de derivaten.

Niveau 4: Andere geschikte methoden.

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2015
Aandelen	0	0	0	83.796	83.796
Vastrentende waarden	30.163	0	0	153.963	184.126
Derivaten	0	0	18.125	0	18.125
Totaal belegd vermogen	30.163	0	18.125	237.759	286.047

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2014
Aandelen	0	0	0	84.144	84.144
Vastrentende waarden	30.944	0	0	149.647	180.591
Derivaten	0	0	22.836	0	22.836
Totaal belegd vermogen	30.944	0	22.836	233.791	287.571

	2015	2014
[2] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	0	0
Overboeking van vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	199	0
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-22	0
Stand per 31 december	177	0
De post "Herverzekeringsdeel technische voorzieningen" betreft de elders verzekerde aanspraken. Hiervan heeft € 17 duizend een resterende looptijd korter van dan één jaar en € 160 duizend een resterende looptijd van langer dan één jaar.		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op aangesloten ondernemingen	1.453	0
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	103	498
Terugvorderbare dividendbelasting	37	35
Vooruit ontvangen bedragen volgend boekjaar	963	0
	2.556	533
Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.		
[4] Liquide middelen		
ING Bank N.V.	121	0
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	3.318	458
	3.439	458
Liquide middelen uit hoofde van ontvangen collateral	18.884	15.605
	22.323	16.063
De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds.		

	2015		2014	
Passiva				
[5] Stichtingskapitaal en reserves				
Stand per 1 januari	43.023		26.891	
Saldobestemming boekjaar	-16.353		16.132	
Stand per 31 december	26.670		43.023	
Totaal eigen vermogen	26.670		43.023	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	10.798	104,1%	10.129	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	38.691	114,7%	29.111	111,9%
De beleidsdekkingsgraad is		111,2%		118,9%
De aanwezige dekkingsgraad is		110,1%		117,6%
De aanwezige dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.				
De berekening is als volgt: (26.670 + 263.140) / 263.140 = 110,1%				
De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2015 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een reservetekort verkeert. De vermogenpositie van het pensioenfonds kan worden gekarakteriseerd als onvoldoende.				
Technische voorzieningen				
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
Stand per 1 januari	244.722		197.824	
Overboeking naar herverzekeringsdeel technische voorzieningen	-199		0	
Mutatie boekjaar volgens Staat van baten en lasten	18.440		46.898	
Stand per 31 december	262.963		244.722	

	2015	2014
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	0	0
Overboeking van voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	199	0
Mutatie	-22	0
Stand per 31 december	177	0
De post "Herverzekeringsdeel technische voorzieningen" betreft de elders verzekerde aanspraken. Hiervan heeft € 17 duizend een resterende looptijd korter van dan één jaar en € 160 duizend een resterende looptijd van langer dan één jaar.		
Totaal technische voorzieningen	263.140	244.722
De technische voorzieningen zijn als volgt opgebouwd		
Actieve deelnemers ¹⁾	107.633	95.836
Gewezen deelnemers	81.923	80.671
Pensioengerechtigden	73.407	68.215
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	177	0
	263.140	244.722
[8] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Verplichting uit hoofde van ontvangen collateral	18.884	15.605
Schulden aan aangesloten ondernemingen	0	637
Vooruitontvangen premie volgend boekjaar	2.000 ²⁾	0
Belastingen en sociale premies	122	0
Schulden uit hoofde van kosten vermogensbeheer	58	100
Schulden uit hoofde van kosten onafhankelijke accountant	48	43
Schulden uit hoofde van kosten actuaris	111	0
Schulden uit hoofde van overige kosten	70	37
	21.293	16.422
De kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.		

1) Inclusief arbeidsongeschikte deelnemers.

2) Dit betreft de op 30-12-2015 ontvangen eenmalige compensatie van de sponsor i.v.m. de overgang naar de CDC-regeling per 1-1-2016. Dit bedrag zal in boekjaar 2016 ten gunste van het resultaat worden geboekt.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden

Er vindt geen bezoldiging plaats aan de bestuurders van SPKB.

Overige bezoldigingen

In de "Overige kosten" is in 2015 een bedrag ad € 4 duizend (2014: € 0) aan vergoedingen aan leden van het Verantwoordingsorgaan opgenomen.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2015 had SPKB geen personeelsleden in dienst.

Baten en lasten	2015	2014
[9] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Aandelen	0	-108
Vastrentende waarden	299	299
Derivaten	1.995	1.810
Subtotaal	2.294	2.001
Banken	-39	-2
Waardeoverdrachten	-9	0
Totaal directe beleggingsopbrengsten	2.246	1.999
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
- Aandelen	681	191
- Vastrentende waarden	0	1.306
- Derivaten	-4.298	-4.087
	-3.617	-2.590
<i>Ongerealiseerde resultaten</i>		
- Aandelen	6.935	13.436
- Vastrentende waarden	-627	21.021
- Derivaten	-4.773	22.232
- Valutaverschillen	-6	280
	1.529	56.969
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-2.088	54.379

In de indirecte beleggingsopbrengsten zijn de indirecte kosten opgenomen die via de beleggingsfondsen rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn verdisconteerd in de koersen van de betreffende beleggingsfondsen. De indirecte beleggingskosten bedroegen in totaal 405 (2014: 417). Voor meer informatie wordt verwezen naar de kostenparagraaf in het bestuursverslag.

Directe kosten van vermogensbeheer

Beheerkosten:

- Aandelen
- Vastrentende waarden
- Overige beleggingen

Transactiekosten:

- Overige beleggingen

Bewaarloon

Beleggingsadministratie

Beleggingsadvies

Bankkosten e.d.

	2015	2014
	-108	-100
	86 ¹⁾	52
	0	14
	-24	0
	-10	-18
	-217	-136 ²⁾
	-29	0
	-5	-61
Totaal directe kosten vermogensbeheer	-307	-249
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	-149	56.129
[10] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Periodieke premies	9.249	6.984
Eenmalige koopsom	0	7.000
	9.249	13.984

1) De negatieve kosten betreft een verrekening van Delta Lloyd met de in rekening gebrachte fee bij de Delta Lloyd fondsen.

2) Vergelijkend cijfer aangepast: kosten beleggingsadministratie ad 136 verschoven van "pensioenuitvoerings- en administratiekosten" naar "directe kosten van vermogensbeheer".

	2015	2014
Kostendeekkende premie	7.698	5.428
Feitelijke premie	9.249	13.984
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
Onvoorwaardelijke aanspraken	5.552	4.097
Opslag in stand houden vereist vermogen	850	552
Opslag voor uitvoeringskosten	1.296	779
	7.698	5.428
<i>Toelichting</i>		
De verschuldigde premie wordt vastgesteld op basis van de kostendeekkende premie. Bij de berekening van de kostendeekkende premie wordt de door DNB voorgeschreven RTS gebruikt. Naast de kostendeekkende premie is structureel een opslag verschuldigd van 5% van de som van de pensioengevende salarissom. Aanvullend is in 2014 éénmalig een koopsom gestort van € 7 miljoen. De totale kostendeekkende premie over 2015 bedraagt € 7,7 miljoen (2014: € 5,4 miljoen).		
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	98	23
Overgedragen pensioenverplichtingen	-872	-1.342
	-774	-1.319
[12] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdomspensioen	-4.136	-4.210
Partnerpensioen	-835	-801
Wezenpensioen	-10	-9
Subtotaal	-4.981	-5.020
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-13	-11
Totaal pensioenuitkeringen	-4.994	-5.031

	2015	2014
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	-5.141	-3.723
Toeslagverlening	-1.801	-1.150
Rentetoevoeging	-409	-758
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	5.119	5.031
Wijziging marktrente	3.176	-44.963
Wijziging marktrente: vervallen driemaandsmiddeling	-12.141	0
Wijziging marktrente: wijziging UFR	-8.843	0
Wijziging actuariële uitgangspunten	202	-1.107
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	959	1.317
Wijzigingen actuariële grondslagen	0	-1.463
Overige wijzigingen	439	-82
	-18.440	-46.898
[14] Herverzekering		
Premies herverzekering	-412	-374
Uitkeringen uit herverzekering	74	209
Winstdeling herverzekering	170	76
	-168	-89

	2015	2014
[15] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie		
Regulier	-236	-171 ¹⁾
Implementatie	-157	0
Overige incidentele kosten	-15	0
Herverzekering	-24	-16
Totaal administratie	-432	-187
Onafhankelijke accountant		
Controle van de jaarrekening	-46	-48
Andere controle diensten	-17	0
Totaal onafhankelijke accountant	-63	-48
Actuaris		
Jaarwerk	-78 ²⁾	-39
Certificering	-29 ²⁾	-12
Actuarieel advies	-371	-158
Totaal actuaris	-478	-209
Bestuurskosten (kosten ambtelijk secretariaat)	-46	-80
Opleidingskosten	-6	0
Contributies en bijdragen	-22	-16
Overige advieskosten	-5	-83
Overige kosten	-27	-21
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.079	-644
[16] Overige baten en lasten	2	0
Saldo van baten en lasten	-16.353	16.132

1) Vergelijkend cijfer aangepast: kosten beleggingsadministratie ad 136 verschoven van "pensioenuitvoerings- en administratiekosten" naar "directe kosten van vermogensbeheer".

2) Dit betreft de kosten die betrekking hebben op het jaarwerk over boekjaar 2014 en 2015.

	2015	2014
Actuariële analyse van het saldo		
Premies en koopsommen	2.618	9.108
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)	2.644	10.543
Beleggingsresultaat: vervallen driemaandsmiddeling	-12.141	0
Beleggingsresultaat: wijziging UFR	-8.873	0
Toeslagverlening	-1.804	-1.150
Sterfte	239	-561
Arbeidsongeschiktheid	5	-75
Kosten	157	125
Mutaties / diversen	629	-471
Overige resultaten	173	76
Wijziging grondslagen	0	-1.463
Totaal saldo van baten en lasten	-16.353	16.132

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd. Conform de berekeningen van het vereist eigen vermogen in het Actuariel Rapport is de risicoparagraaf gebaseerd op basis van het doorkijkbeginsel (lookthrough-principe) en wordt er rekening gehouden met recente ontwikkelingen zoals het gebruik van de meest recente UFR. Onder het nieuwe FTK zijn de voorschriften voor de berekening van het vereist eigen vermogen aangescherpt en wordt getoetst op basis van het vereist eigen vermogen gebaseerd op de strategische verdeling.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financieel risico voor het Pensioenfonds is het niet kunnen nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezig eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode (standaardmodel) vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezig eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke financiële risico's op te kunnen vangen en daarmee of aan de pensioentoezeggingen kan worden voldaan. De berekeningen van het vereist eigen vermogen zijn onder meer van belang voor de premiestelling, herstelplan en haalbaarheidstoets van het fonds. De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2015 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een reservetekort verkeert.

Jaarlijks vindt toetsing plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. De S10 betreft het actief beheer risico en is onder het nieuwe FTK in het standaardmodel van DNB geplaatst. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2015 van 114,7% en het maximum van de feitelijke of strategische mix ultimo 2014. Ultimo 2014 werd getoetst op het maximum van beiden en niet op het strategisch vereist eigen vermogen zoals geldt onder het nieuwe FTK. Ultimo 2014 betrof dit het vereist eigen vermogen op basis van de feitelijke mix van 111,9%.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	8.219	3,1	10.544	4,3
Zakelijke waarden risico (S2)	27.327	10,4	20.187	8,2
Valutarisico (S3)	5.234	2,0	6.353	2,6
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	9.120	3,5	1.752	0,7
Verzekeringstechnisch risico (S6)	9.124	3,5	8.510	3,5
Concentratierisico (S8)	0	0,0	0	0,0
Actief beheer risico (S10)	0	0,0	0	0,0
Diversificatie-effect ¹⁾	-20.333	-7,8	-18.235	-7,4
Totaal Vereist Eigen Vermogen	38.691	14,7	29.111	11,9

1) Het elimineren van risico's die niet gelijktijdig in de markt optreden.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Aanwezige dekkingsgraad		110,1		117,6
Beleidsdekkingsgraad (2015)		111,2		118,9
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,1		104,1
Vereiste dekkingsgraad		114,7		111,9

De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. De dekkingsgraad wordt berekend door het totale vermogen te delen door de totale technische voorziening. In boekjaar 2014 was de dekkingsgraad van 117,6% leidend. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2015 van 111,2%, is de (beleids)dekkingsgraad afgenomen met 6,4%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de beleggingen. Door gebruik te maken van rentederivaten wordt de looptijd van de beleggingen verlengd.

Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 14,7 jaar (2014: 19,6 jaar).

Duratie van de pensioenverplichtingen 21,3 jaar (2014: 19,8 jaar).

Voor de vaststelling van het renterisico bij het Vereist Eigen Vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Strategische verdeling	
	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico Pensioenfonds (A)	25.882	
Impact op de rentegevoelige beleggingen (B)	17.663	
Renterisico	8.219	3,1
Afdekkingspercentage (B/A)		68%

SPKB kijkt bij afdekking van het renterisico naar de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen voor de swapcurve. Ten behoeve van het vaststellen van het renterisico in het vereist eigen vermogen wordt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De vastrentende waarden worden gewaardeerd op de swapcurve. Het (verplicht) hanteren van twee verschillende rentecurves kan gevolgen hebben voor de hoogte van de renteaafdekking; een effect

op de ene rentecurve kan namelijk een ander effect op de andere rentecurve tot gevolg hebben. Bovenstaande renteafdekking o.b.v. de berekening van het renterisico binnen het vereist eigen vermogen van 68% wijkt hierdoor af van de strategische renteafdekking van 60%.

Derivaten

Het renterisico is onder andere afgedekt door middel van renteswaps.

De afdekking van het renterisico is vastgesteld op 60% met een bandbreedte van 55-65%. Eind 2015 was het renterisico van de verplichtingen voor 48,2% (2014: 54,2%) afgedekt met de portefeuille vastrentende waarden en met renteswaps. Uit tactische overwegingen en kosten oogpunt heeft het pensioenfonds besloten deze beperkte overschrijding tijdelijk toe te staan. Op basis van de UFR is de hedge ratio 62,0%. SPKB stuurt de rentehedge overigens op basis van de dagcurve en niet de UFR curve, omdat de dagcurve een beter beeld van de economische werkelijkheid geeft. Het effect van de renteafdekking was dit jaar € 2,8 miljoen negatief, tegenover een stijging van de verplichtingen op basis van de DNB UFR rentecurve van € 17,8 miljoen. Dit betreft zowel de passieve afdekking van het rente risico en de actieve beleggingen.

Rentederivaten per 31 december 2015

Type contract	Expiratie- datum	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Swap	23-12-2024	10.000	2.582	0	2.582
Swap	21-12-2029	10.000	3.430	0	3.430
Swap	19-11-2030	30.000	5.150	0	5.150
Swap	16-08-2032	59.000	7.614	0	7.614
		109.000	18.776	0	18.776

Rentederivaten per 31 december 2014

Type contract	Expiratie- datum	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Swap	21-12-2024	10.000	2.942	0	2.942
Swap	21-12-2029	10.000	3.966	0	3.966
Swap	19-11-2030	30.000	6.088	0	6.088
Swap	14-08-2032	59.000	10.175	0	10.175
		109.000	23.171	0	23.171

SPKB gebruikt derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico's. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door

alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Per 31 december 2015 zijn dit RBS Plc, Nomura en Credit Suisse voor rentederivaten en KAS BANK voor valutaderivaten. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden, zodat posities van SPKB adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden. Onderpand wordt op dagbasis uitgewisseld voor de rente derivaten. Voor de valutatermijn affaires wordt geen onderpand uitgewisseld, vanwege de korte looptijd van de contracten en daardoor lagere exposure.

SPKB heeft eind 2015 € 18,9 miljoen (2014: € 16,0 miljoen) aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten. Het ontvangen onderpand staat ter vrije beschikking van SPKB (SPKB is juridisch, maar geen economisch eigenaar). Tevens heeft SPKB voor € 0,4 miljoen (2014: € 6,8 miljoen) onderpand ontvangen in de vorm staatsobligaties.

Hoogte buffer

Op basis van de Vereist Eigen Vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het strategisch renterisico 8.219 (3,1%) ultimo 2015.

Zakelijke waarden risico

Het Pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en alternatieve beleggingen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende Aandelen categorieën getoond.

	2015		2014	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Zakelijke waarden en Vastgoed per categorie:</i>				
Beursgenoteerd vastgoed	0	0,0	0	0,0
Niet-beursgenoteerd vastgoed	0	0,0	0	0,0
Ontwikkelde markten (Mature markets)	75.564	90,2	76.267	90,6
Opkomende markten (Emerging markets)	8.232	9,8	7.877	9,4
Private equity en hedge funds	0	0,0	0	0,0
	83.796	100,0	84.144	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. Deze standaardschokken zijn verder opgehoogd om zodoende rekening te houden met de volgende additionele risicocomponenten: leverage risico en liquiditeitsrisico. De buffer voor het strategisch zakelijke waarden risico bedraagt 27.327 (10,4%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta vóór afdekking met derivaten				
Amerikaanse dollar	45.592	15,7	44.215	15,4
Australische dollar	2.016	0,7	2.127	0,7
Canadese dollar	2.349	0,8	3.004	1,0
Britse pound sterling	5.691	2,0	5.956	2,1
Hongkongse dollar	2.788	1,0	2.708	0,9
Japanse yen	6.865	2,4	6.175	2,1
Zwitserse frank	2.735	0,9	2.664	0,9
Deense kroon	553	0,2	431	0,1
Noorse kroon	159	0,1	182	0,1
Zweedse kroon	833	0,3	878	0,3
Singaporese Dollar	356	0,1	424	0,1
Overige	4.994	1,6	6.735	2,5
Niet Euro	74.931	25,8	75.499	26,2
Euro	215.084	74,2	212.407	73,8
Totaal beleggingen¹⁾ exclusief derivaten	290.015	100,0	287.906	100,0
Totaal beleggingen¹⁾ inclusief derivaten				
Waarde derivaten	-651		-335	
Totaal beleggingen¹⁾ inclusief derivaten	289.364		287.571	
Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta ná afdekking met derivaten				
Amerikaanse dollar	13.081	4,5	11.240	3,9
Australische dollar	2.016	0,7	2.127	0,7
Canadese dollar	2.349	0,8	3.004	1,0
Britse pound sterling	-289	-0,1	1.364	0,5
Hongkongse dollar	2.788	1,0	2.708	0,9
Japanse yen	38	0,0	1.596	0,6
Zwitserse frank	2.735	0,9	2.664	0,9
Deense kroon	553	0,2	431	0,1
Noorse kroon	159	0,1	182	0,1
Zweedse kroon	833	0,3	878	0,3
Singaporese Dollar	356	0,1	424	0,1
Overige	4.994	1,7	6.735	2,5
Niet Euro	29.613	10,2	33.353	11,6
Euro	259.751	89,8	254.218	88,4
Totaal beleggingen¹⁾ inclusief derivaten	289.364	100,0	287.571	100,0

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en (beleggings)schulden aan kredietinstellingen.

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2015:

Valutaderivaten per 31 december 2015

Type contract	Expiratie- datum	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Forward GBP	29-01-2016	GBP 4.409	106	0	106
Forward JPY	29-01-2016	JPY 892.020	0	-146	-146
Forward USD	29-01-2016	USD 35.334	0	-611	-611
			106	-757	-651

Ten aanzien van het strategisch valutabeleid van SPKB geldt dat 75% van de exposure in US dollar (USD) en Japanse Yen (JPY) en 75% van de exposure in Britse pond (GBP) wordt afgedekt met valutatermijncontracten. Obligatiebeleggingen in vreemde valuta worden voor 100% afgedekt met valutatermijncontracten.

Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar 26% (2014: 26%) van de beleggingsportefeuille. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten per saldo € -651 duizend (2014: € -335 duizend), dit betreft het saldo van de valutaderivaten met een negatieve reële waarde.

Valutaderivaten per 31 december 2014

Type contract	Expiratie- datum	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Forward GBP	30-01-2015	GBP 3.565	0	-44	-44
Forward JPY	30-01-2015	JPY 664.303	0	-55	-55
Forward USD	30-01-2015	USD 39.908	0	-236	-236
			0	-335	-335

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het strategisch valuta risico bedraagt 5.234 (2,0%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geassocieerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het strategisch kredietrisico van 9.120 (3,5%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Het Pensioenfonds hanteert bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de meest recente overlevingstafels (prognose tafel AG 2014), met fondsspecifieke ervaringssterfte. Dit neemt niet weg dat toekomstige ontwikkelingen kunnen leiden tot nog verdere verbetering of tot verslechtering van de levensduur en dat dientengevolge in de toekomst verdere verhoging of verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen aan de orde kan komen.

Hoogte buffer

Dit vertaalt zich in een buffer voor het strategisch verzekeringstechnisch risico van 9.124 (3,5%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2015		2014	
	€	%	€	%
Aandelen				
<i>Grote posten:</i>				
<i>Aandelen beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>				
MSCI World B fnd ex controversial weapons	75.772	24,7	75.677	26,2
BLR Emer Mrkts ex-con Weapons Equity index Fund B	8.024	2,6	8.467	2,9

	2015		2014	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
<i>Verdeling vastrentende waarden per soort:</i>				
Staatsobligaties	109.242	59,3	101.097	56,0
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	74.136	40,3	78.611	43,5
Geldmiddelen	748	0,4	875	0,5
Deposito / call rekening	0	0,0	8	0,0
	184.126	100,0	180.591	100,0

Grote posten:

Obligatiedebiteuren groter dan 2% van het balanstotaal:

Staatsobligaties Duitsland	7.303	2,4	0	0,0
----------------------------	-------	-----	---	-----

Bovengenoemde staatsobligaties betreffen alleen de directe beleggingen in staatsobligaties.

Grote posten:

Vastrentende beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:

DL Corporate Bond Fund	153.963	50,2	34.682	12,0
Netherland princ strip 0% 15/1/2042	20.042	6,5	20.581	7,1
DL Sovereign Bond Fund	0	0,0	96.843	33,5
DL Collateralized Bond Fund	0	0,0	18.122	6,3

	2015		2014	
	€	%	€	%
Derivaten				
<i>Verdeling derivaten per soort:</i>				
Valutaderivaten	-651	-3,6	-335	-1,5
Rentederivaten	18.776	103,6	23.171	101,5
	18.125	100,0	22.836	100,0

Er zijn geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in premiebijdragende ondernemingen.

Hoogte buffer

In het standaardmodel is rekening gehouden met een additionele buffer door rekening te houden met het concentratierisico (S8) dat het fonds loopt binnen haar vastrentende waarden portefeuille. Het betreffen landenconcentraties binnen de vastrentende waarden portefeuille die meer dan 2% van de totale marktwaarde van de beleggingsportefeuille in beslag nemen en een slechtere rating dan AAA hebben. De buffer voor het strategisch concentratierisico bedraagt 0 (0%).

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. De buffer voor het strategisch actief beheer risico bedraagt 0 (0%).

Amsterdam, 29 juni 2016

Bestuur Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Jan Voskuilen, vicevoorzitter

Remko Dieker, secretaris

Pol de Jaeger, plaatsvervangend secretaris

Monique Jager-Smeets

Overige gegevens

Bestemming van Saldo van baten en lasten

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming. Het negatieve saldo van baten en lasten van € 16.353 wordt ten laste van de reserves gebracht.

Gebeurtenissen na balansdatum

Met ingang van 1 januari 2016 is de pensioenregeling gewijzigd naar een CDC-pensioenregeling (collectieve beschikbare premieregeling op basis van middelloon). Er zijn nagenoeg geen gevolgen voor de deelnemers. In de CDC-pensioenregeling geldt (ongewijzigd), dat KAS BANK altijd een vooraf afgesproken premie betaalt. De manier waarop de pensioenpremie wordt berekend, wordt voor een periode van vijf jaar vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst tussen KAS BANK en het pensioenfonds. Vanuit de beschikbare kostendekkende premie wordt de pensioenopbouw volgens de middelloonregeling gefinancierd. KAS BANK zal nimmer meer of minder betalen dan de afgesproken premie.

KAS BANK heeft voor 2016 eenmalig aan het pensioenfonds een bedrag van € 2 miljoen betaald om over te gaan naar de CDC-pensioenregeling. Dit bedrag is reeds op 30 december 2015 ontvangen en zal ten gunste komen van het resultaat over boekjaar 2016. Deze eenmalige betaling is ter financiering van de uitvoeringskosten die betrekking hebben op het verleden en die in de CDC-regeling niet meer jaarlijks door de sponsor mogen worden betaald. De afgesproken premie bevat eveneens een opslag van 5% van de pensioengevende salarissom ten behoeve van onder andere toeslagverlening. Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het toeslagenbeleid. De uitvoeringsovereenkomst is per 1 januari 2016 aangepast aan de nieuwe pensioenregeling.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam is aan Milliman Pensioenen vof de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Milliman Pensioenen vof.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Met de accountant ben ik een planningsmaterialiteit van € 625.000 (euro's) overeengekomen. Verder ben ik overeengekomen om geconstateerde individuele afwijkingen boven € 62.500 (euro's) te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 29 juni 2016

Drs. R. van der Meer AAG
verbonden aan Milliman Pensioenen v.o.f.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Verklaring over de jaarrekening 2015

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK op 31 december 2015 en van het resultaat over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam (de stichting) gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2015;
- de winst-en-verliesrekening over 2015; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Ter vergelijking opgenomen informatie niet gecontroleerd

Op de jaarrekening 2014 is geen accountantscontrole toegepast. Daarom zijn de ter vergelijking opgenomen bedragen in de winst-en-verliesrekening en de daaraan gerelateerde toelichtingen, niet gecontroleerd.

Verantwoordelijkheden van het bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het verslag van het bestuur, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te

beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het verslag van het bestuur en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het verslag van het bestuur en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het verslag van het bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Rotterdam, 29 juni 2016

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. M. van Zeelst RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.